

Decembar

DOGADAJI OPŠTEG KARAKTERA

1. decembar — Britanske trupe u Grčkoj stavljene grčkoj vladi na raspolaganje za borbu protiv snaga ELAS-a.
- Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito pohvalio borce, podoficire, oficire i političke komesare 6. crnogorske NOU brigade za pokazano primerno junaštvo i izdržljivost u dvanaestodnevnom borbama kod Danilovgrada.
- Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito pohvalio borce, podoficire, oficire i političke komesare 51 (vojvodanske) udarne divizije NOVJ za pokazanu hrabrost i upornost pri oslobodenju Baranje.
- Sanitetsko odeljenje VŠ NOV i POJ izdalo sanitetskim organima i ustanovama u jedinicama NOVJ uputstvo o šuvirn komorama i načinu njihove upotrebe.
3. decembar — Oslobodilački front Grčke (EAM) objavio generalni štrajk u Atini. Tada je došlo do sukoba između snaga ELAS-a i grčke kraljeviske vojske. Time je otpočeo građanski rat u Grčkoj.
- VŠ NOV i POJ naredio GŠ NOV i PO za Srbiju da rasformira 13. i 14. korpus NOVJ i da od 23, 25, 45, 17. i 28. udarne divizije NOVJ formira Južnu operativnu grupu divizija pod svojom komandom. Pod neposrednu komandu GŠ NOV i PO za Srbiju stavljene su 22, 24, 46. i 47. divizija NOVJ.
- Po naređenju VŠ NOV i POJ. na teritoriji Slovenije formirana 2. divizija KNOJ-a.
5. decembar — Jedinice britanske 8. armije zauzele Ravenu (u Italiji).
- VŠ NOV i POJ naredio GŠ NOV i PO za Hrvatsku da sve savezničke pilote koji se prisilno spuste na teritoriju Jugoslavije prihvate i najbržom vezom upute u mesto njihove komande.
- Decembar p. — U Londonu ministar izbegličke vlade Kraljevine Jugoslavije Sava Kosanović i drugi vladini predstavnici razgovarali sa generalnim direktorom Unre Lemanom o mnogim problemima pomoći. Postignuta je saglasnost: Vrhovnoj komandi savezničkih snaga za Sredozemlje uputiti zahtev da se ukine Balkanski sporazum, a u odnosu na Jugoslaviju skratili period prijema pomoći preko vojnih vlasti. Leman i izbeglička vlada Ivana Subašića saglasili su se da se sovjetski građanin Mihailo A. Sergejčuk postavi za direktora Unre u Jugoslaviji.
- U Brdima, Beneškoj SlovAjiji i Furlaniji. od italijanske partizanske brigade »Garibaldi Natizone«, formirana divizija »Garibaldi Natizone«. Ona je u svom sastavu imala brigade: Bruno Boci«, »Gvido Pičei« i »Antonio Gramši«.
6. decembar — Po naređenju VŠ NOV i POJ, GŠ NOV i PO za Makedoniju izdao naredbu o reorganizaciji jedinica pod njegovom komandom: da se rasformiraju Bregalničko-strumički i 16. korpus, Kumanovska i 50. divizija NOVJ; da se 51 (makedonska) divizija NOVJ preimenuje u 50. diviziju NOVJ i da se na području Makedonije formira 8. divizija KNOJ-a.
- Jedinice 233. divizije Crvene armije ušle u Barč (u Mađarskoj).
8. decembar — Pod rukovodstvom EAM-a sproveden generalni štrajk radnika i službenika u Solunu.
9. decembar — Po naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ formiran Veterinarski osek u sastavu Sanitetskog odeljenja VŠ.
10. decembar — U Moskvi predsednik vlade SSSR-a Josif Visarionovič Staljin i predsednik vlade Francuske Sari De Gol potpisali Ugovor o savezu i uzajamnoj pomoći, sa rokom od 20 godina.
- Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito pohvalio borce, podoficire, oficire i političke komesare 8. korpusa NOVJ za pokazanu hrabrost i istrajnost u žestokim devetodnevnom borbama za oslobodenje Knina.

12. decembar — VŠ NOV i POJ predočio Štabu Južne operativne grupe divizija NOVJ: potrebno je da njegove divizije hitno intervenisti preko r. Drine da bi sprečile dolazak neprijateljskih pojačanja iz rejona Ljubovlje i Zvornika, preko Brčkog, na sremski front.
13. decembar — Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito izdao naredbu o organizaciji propagandnog i kulturno-prosvetnog rada u svim jedinicama NOVJ.
14. decembar — Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito pohvalio borbe, podoficire, oficire i političke komesare 11. korpusa NOVJ za pokazanu hrabrost i upornost u višednevnim žestokim borbama za oslobođenje Gračaca.
- Pri NKO.I-u osnovan Privredni savet.
- Sanitetsko odeljenje VS NOV i POJ izdalo načelnicima sanitetske službe glavnih štabova i korpusa i svima hirur/imm NOVJ naređenje o proučavanju i uopštavanju iskustava u hirurškoj službi i u lečenju ranjenika.
- Decembar j> p. — U duhu naredbo GŠ NOV i PO za Makedoniju od 6. decembra 1944. rasformirani 16. i Bregalničko-strumičkl korpus i 50. i Kumanovska divizija NOVJ; od ljudstva 5, 10. i 13. makedonske brigade i po jednog bataljona 20. i 21. makedonske brigade formirana 8. divizija KNOJ-a; 51. (makedonska) divizija NOVJ preimenovana u 50. diviziju (sastava: 4, 20. i 21. makedonska i artiljerijska brigada); 41. divizija NOVJ reorganizovana (u njen sastav ušle 8, 12. i 17. makedonska i artiljerijska brigada); 42. udarna divizija NOVJ reorganizovana i pripremljena za odlazak na sremski front (u njen sastav ušle 3. 7. i 16. makedonska brigada); 48. udarna divizija NOVJ reorganizovana i pripremljena za odlazak na sremski front (u njen sastav ušle 1, 2. i 14. makedonska brigada); 49. divizija NOVJ reorganizovana (u njen sastav ušle 6. 9. i 11. makedonska i artiljerijska brigada); 15. korpus NOVJ reorganizovan (u njegov sastav ušle 42. i 48. udarna divizija, te i on dobio naziv: 15 udarni korpus NOVJ) i pripremljen za odlazak na sremski front radi učešća u borbama za konačno oslobođenje zemlje.
- Komandu nad nemačkim snagama u Sremu preuzeo Štab 34. armijskog korpusa a 68. armijski korpus prebačen u Mađarsku.
- Decembar s. — U[^]Novom Sadu. po naređenju VŠ NOV i POJ, formirana 7. divizija KNOJ-a.
10. decembar — U Londonu, na sednici izbegličke vlade Kraljevine Jugoslavije, predsednik Ivan Subašić upoznao članove svoje vlade sa sporazumom između NKO.J-a i izbegličke vlade o obrazovanju jedinstvene vlade i o suglasnosti saveznika da priznaju jedinstvenu vladu.
- U Ardenima nemačke jedinice, uz podršku 600 lovačkih aviona, posle snažne artiljerijske pripreme i spuštanja 1500 padobranaca u oblast Vervije — Malmedi, otpočele ofanzivu protiv snaga zapadnih saveznika.
17. decembar — Otpočelo pristizanje jedinica 3. i 8. pešadijske divizije bugarske 1. armije u Srem (završeno 20. decembra).
- VS NOV i POJ naredio GŠ NOV i PO za Hrvatsku: u saradnji sa civilnim sanitetom povesti energičnu kampanju protiv pegavog tifusa; poslati izveštaj o stanju i uzrocima oboljenja i o raspoloživim svim komorama i dezinfekcionim stanicama.
- Centralni odbor AFZ-a Jugoslavije uputio pozdravni telegram T kongresu AFZ-a Makedonije.
15. decembar — VŠ NOV i POJ obavestio GŠ NOV i PO za Hrvatsku: sve divizije 8. korpusa NOVJ dobile zadatak da zaposodnu oslobođenu dalmatinsku obalu; za sada nikakve pešadijske i tenkovske jedinice ne uzimati za operacije u Lici.
19. decembar — VŠ NOV i POJ naredio GS NOV i PO za Hrvatsku da mađarski bataljon »Šandor Petefi« 6. korpusa NOVJ odmah uputi u Baranju, u sastav jedinica C.S NOV i PO za Vojvodinu.
20. decembar — Predsednik izbegličke vlade Kraljevine Jugoslavije Ivan Šubašić pismeno obavestio kralja Petra II Karadorđevića o odredbama Beogradskog sporazuma. Kralj je Beogradski sporazum primio s velikim nezadovoljstvom. On se naročito protivio odluci da se vlast monarha prenese na namesnike, koji će biti izabrani dogovorom između NKO.J-a i vlade Ivana Subašića.
21. decembar — Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito čestitao 1. proleterskoj NOU brigadi trogodišnjicu formiranja i njenim borcima, podoficirima i oficirima izrazio veliku zahvalnost zbog vanrednog junaštva, upornosti i požrtvo-

vanosti u borbi za oslobođenje zemljo i zbog stvaranja bratstva i jedinstva naroda Jugoslavije.

22. decembar — Pri NKO.T-u počeo da radi Državni statistički ured.
- Privredni savet NKOJ-a naložio ZAVNOH-u d.i obrazuje svoj Privredni savet. u koji bi ušli povercnici privrednih povereništava. Privredni savet rukovodi privredom i koordinira rad svili privrednih povereništava. Mesto Povereništva obnovu obrazuje se Komisija za obnovu, kao organ Privrednog saveta. Predsednika Privrednog saveta postavlja Predsedništvo ZAVNOH-a.
23. decembar — U Beogradu, na predlog NKOJ-a, s bugarskom vladom Otečestvenog fronta zaključen sporazum o robnoj razmoni i o kulturnoj i stručnoj saradnji. Zaključeno jo da se što pre formiraju komisije koje će rešiti pitanje mira s Bugarskom. NKOJ je svečano izjavio da su narodi Jugoslavije oprostili Bugarskoj sva ona zlodela koja su kvislinzi cara Borisa izvršili u Srbiji i u Makedoniji. To je bio značajan akt na polju modunarodne afirmacije nove Bugarske, koja je smatrana agresorom, u prvom redu zbog napada njenih trupa na Jugoslaviju.
24. decembar — U Debrecinu (u Mađarskoj) obrazovana Narodna skupština nove Mađarske. Ona ie generalu Bell Miklošu poverila mandal za sastav privremene vlade.
25. decembar — Odlukom Centralne međunarodno uprave Crvenog krsta. Centralni odbor Crvenog krsta NOP-a priznat za legitimnog jugoslovenskog predstavnika.
- Vrhovni komandant NOV i PO.T maršal Jugoslavije Josip Broz Tito izdao naredbu o nagrađivanju i odlikovanju bolničara i nosih.ea ranjenika u jedinicama NOV i POJ.
- Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito objavio naredbu o formiranju dopunskih brigada i bataljona radi popune jedinica. Naredbom se predviđa: da GŠ NOV i PO za Srbiju formira tri dopunske brigade radi popune 1.armijske grupe. Južne operativne grupe divizija i jedinica pod njegovom komandom: da se u Vojvodini formira jedna dopunska brigada za popunu 12. udarnog korpusa NOV.T; da GŠ NOV i PO za Makedoniju formira dopunsku brigadu za popunu potčinjenih jedinica; da 5. udarni korpus NOV.T formira jednu dopunsku brigadu za obuku ljudstva; da dopunske brigade imaju do 6.000 boraca; da se pre upućivanja u operativne jedinice, ljudstvo mora potpuno osposobiti za boračke dužnosti; da se formiranje dopunskih jedinica završi do 15. januara 1945.
26. decembar — Jedinice CA zauzele Estergom (u Mađarskoj) i timo zatvorile obruč oko mađarske prestonice. U okruženju se našlo pet nemačkih i četiri mađarske divizije — ukupno oko 160.000 vojnika. Nemačke vlasti su 29. decembra odbile poziv na kapitulaciju, pa su ogorčene borbe nastavljene.
- VŠ NOV i POJ naredio GS NOV i PO za Hrvatsku da saveznička avijacija ne bombardile neposrednu blizinu Zagreba nogo da bombsrduje komunikacije i jače koncentracije neprijateljskih jedinica.
28. decembar — Privremena vlada Mađarske otpočela trodnevnu sednieu na kojoj je odlučila da otkáže Trojni pakt, da zatraži od saveznika primirje i da objavi rat Nemačkoj.
- Predsedništvo AVNOJ-a uputilo II zasedanju ASNOM-a pozravni telegram.
29. decembar — VŠ NOV i FOJ naredio da se formiraju dve vazduhoplovne divizije (11. vazduhoplovna lovačka I 42. vazduhoplovna jurlšna) i da one počnu dejstvovnti sredinom januara 1945. godine.¹ Na zemunskom aerodromu formiran je školski centar za obuku pilota lovačkih i jurišnih vazduhoplovnih jedinica.
- VS NOV i POJ naredio GS NOV i PO za Makedoniju d.i 15 udarni korpus NOVJ odmah uputi u Vranje. Korpus će odatle biti prevezen u Beograd, gde će vršiti obuku.
- Ū0. decembar — Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito naredio svim glavnim štabovima i štabovima korpusa i divizija: imati u vidu mnoge zadatke jedinica NOV I POJ prilikom prelaženja sa partizanskog ratovanja na frontalne borbe, boreći se protiv slabosti i grešaka koje se pri tom javljaju; operativne jedinice pod direktnom komandom VŠ NOV i PO.T. GŠ NOV i PO za Srbiju. GŠ NOV i PO za Makedoniju, Štaba 2. udarnog i Slaba 8. udarnog korpusa NOVJ i jedinice u Vojvodini popunjavali samo borcima iz dopunskih jedinica i snabdevati samo preko vojnih Intendantura VŠ. odnosno glavnih štabova; u svim jedinicama na frontu, za vreme dužih odmora, vršiti vojnu obuku novih boraca.

¹ Sporazumom između NKOJ-i i vlade SSSR-a. NOVJ „ie od Sovjetsko« Saveza dobila dvo vazduhoplovne divizije sa kompletnim pozadinskim Jeciliticama, tehničkim dolovima i radionicama. I.JticKlvo za le divizije obučavali su u školskim centrima od 25. novcmbia 1941. do 15. januara 1945. ruski instruktori.

- Vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito naredio da se na oslobođenoj teritoriji Srbije, Vojvodine, Makedonije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije formiraju dopunske jedinice i regrutni centri radi obuke regruta i radi popune operativnih jedinica. U naređenju se određuje jačina, formacija i zadatak dopunskih jedinica i razrađuje plan za obuku i vaspitanje tih jedinica. Ovo naređenje je dopuna naređenja VS od 25. decembra 1944.
- VŠ NOV i POJ naredio GS NOV i PO za Hrvatsku da jednu trećinu opreme u Splitu, dobivene iz baze u Bariju (u Italiji), uputi 5. udarnom korpusu NOVJ, a ostatak uputi GS NOV i PO za Sloveniju.

31. decembar

- U Lublinu (u Poljskoj) obrazovana privremena vlada Poljske.

Decembar k.

- Sa sremskog fronta otpočelo izvlačenje nemačke 118. lovačke divizije u Mađarsku. Njene dotadašnje položaje preuzela je nemačka 117. lovačka divizija.
- Iz Srema prebačene 3. i 8. pešadijska divizija bugarske 1. armije u Baranju, na levu obalu r. Drave.

Decembar

- Osnovan zajednički Gradski komitet KP Slovenije i KP Italije za Trst.
- Po naređenju VŠ NOV i POJ. na teritoriji Bosne i Hercegovine formirana 3. divizija KNOJ-a.
- U Beogradu, po naređenju VŠ NOV i POJ, formirana 4. divizija KNOJ-a.
- U Beogradu, po naređenju VŠ NOV i POJ. osnovana Pešadijska podoficirska škola NOVJ. Ona je osposobljavala slušaoce za službu u jedinicama pešadije.
- U Petrogradu (sada: Zrenjanin) formirana Artiljerijska podoficirska škola NOVJ.

BOSNA I HERCEGOVINA

1. decembar

- Posle oštne borbe kod s. Banlaza (između Zenice i Žepča) delovi 6. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ razbili jednu nemačku četvu koja je pokušala da se iz Zenice probije za Žepče. Poginulo je 50 a utopilo se u r. Bosni 10 nemačkih vojnika. Gubici delova 6. brigade: 1 poginuo i 3 ranjena borca.
- Posle dvočasovne borbe delovi 21. istočnobosanske udarne brigade 38. udarne divizije NOVJ odbili ispad oko 200 nemačkih vojnika iz Zvornika ka s. Sagoru, nanevši im gubitke od 15 mrtvih. Gubici delova 21. brigade: 5 ranjenih boraca.

2. decembar

- Na putu Žepče — Maglaj delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu i posle jednodnevne borbe razbili je i povratili u Žepče. nanevši joj gubitke od 25 mrtvih i 20 ranjenih vojnika. Zaplenjeno: 2 p. mitraljeza. 1 automat, 11 pušaka. 1 pištolj. 7.100 metaka. 1 motocikl i druga ratna oprema. Uništeno je 6 kamiona, 1 putnički automobil i 2 motocikla. Gubici delova 53. divizije NOVJ: 3 ranjena borca.
- Na putu Busovača — Kiseljak delovi 11. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ iz zasede napali nemačku motorizovanu kolonu (5 kamiona s vojnicima i 1 tenk). Posle žestoke borbe oni su je razbili. Gubici neprijatelja: 50 mrtvih vojnika i 2 uništena i 2 oštećena kamiona. Delovi 11. brigade su imali 11 mrtvih i 1 ranjenog borca.
- Kod prevoja Kobilja glava (na putu Sarajevo — Kiseljak) glavnina 7. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napala dve nemačke pešadijske kolone i nanela im gubitke od 31 mrtvog, 19 ranjenih i 7 zarobljenih vojnika. Zaplenjeno: 14 pušaka, 16 ručnih bombi, 13.550 metaka i druga ratna oprema. Gubici 7. brigade: 2 ranjena i 1 nestao borac.

3. decembar

- U rejonu s. Tršić — Vratolomne — Zmajevac (kod Zvornika) delovi 38. udarne divizije 3. udarnog korpusa NOVJ izvršili neuspeo napad na nemačke jedinice. Neprijatelj je imao 59 vojnika izbačenih iz stroja. Gubici delova 38. divizije: 4 mrtva i 17 ranjenih boraca.
- Kod s. Mrkalja (na putu Sokolac — Han-Pijesak) dva bataljona 20. romanijske udarne brigade 27. udarne divizije NOVJ napali delove nemačke 21. SS divizije »Skenderbeg« i nanela im gubitke od 30 mrtvih i 35 ranjenih. Zaplenjeno 12 pušaka, 2.000 metaka i druga ratna oprema. Gubici batrljona: 3 ranjena borca.
- Delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ odbili ispad ustaša i milicije Iz Doboja ka s. Sivši i nanela im gubitke od 23 mrtva, 32 ranjena i 1 zarobljenog ustaše.

- Na putu Zenica — Zepče dolovi 6 krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ napali neprijateljsko uporište u s. Barilazu i naneli neprijatelju gubitke od 16 mrtvih vojnika, a oni imali 2 ranjena borca
- 3/4. decembar — Na Kobiljoj glavi (na putu Sarajevo — Kiseljak) dva bataljona 7. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu jačine 50 vozila i 250 vojnika. Poginulo je 70 vojnika a uništena su 33 kamiona. Zaplenjeno je: protivavionski top, mitraljez. 0 pušaka, 3 pištolja i druga ratna oprema. Brigada je imala 2 poginula, 12 ranjenih i 1 nestalog borca.
- 4. decembar — Kod s. Mekota (blizu Han-Pijeska) delovi 19. birčanske udarne brigade 27. udarne divizije NOV.T napali jednu četvu iz nemačke 21. SS divizije »Skenderbeg«; i naneli joj gubitke od 40 mrtvih i 40 ranjenih vojnika. Uništena su 2 kamiona i 1 motocikl.
- Kod s. Paljike (na putu Sokolac — Han-Pijesak) glavnina 20. romanijske udarne brigade 27. udarne divizije NOV.J napala delove nemačke 21. SS divizije »Skenderbeg« i nanela im gubitke od 40 mrtvih i ranjenih vojnika. Brigada je imala 1 ranjenog i 5 nestalih boraca.
- Kod s. Dobrnja (blizu Banje Luke) Zmijanjski NOP odred 39. divizije NOVJ razbio jednu četničku brigadu, nanevši joj gubitke od 6 mrtvih i 11 ranjenih i zaplenivši p. mitraljez, 5 pušaka i 800 metaka. Odred je imao 1 ranjenog borca.
- 5. decembar — Kod s. Janjića (između ž. st. Lašve i Zenice) 8. krajiška udarna brigada 4. udarne divizije NOVJ napala nemački transportni voz. Uništeno je 16 vagona; poginulo je 210 a ranjeno 150 nemačkih vojnika. Brigada je imala 3 ranjena borca.
- Na liniji Buna — Blagaj — Nevesinje jače snage nemačke 369. legionarske divizije (3 do 4 bataljona. 2 divizionu i četa tenkova) razbile jedan bataljon 13. hercegovačke udarne brigade 29. udarne divizije NOV.T. Zatim su. u trodnevnim borbama, celu tu brigadu odbacile na liniju s. Bivolje Brcko — s. Hodovo — s. Ljubljanića — s. Dabnica. Brigada je imala 9 poginulih i 21 ranjenog borca, a jedan tenk je uništen.
- Kod Bukove glave (na putu Sokolac — Han-Pijesak) jedan bataljon 19. birčanske udarne brigade 27. udarne divizije NOVJ napao delove nemačke 21. SS divizije »Skenderbeg« i naneo im gubitke od 50 mrtvih i 35 ranjenih vojnika. Zaplenjeno: 3 p. mitraljeza, 2 automata. 10 pušaka, 30 ručnih bombi i 4000 metaka. Gubici bataljona: 4 mrtva i 3 ranjena borca.
- Kod s. Lupljenice (na putu Doboje — Derвента) delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali i razbili pobočnicu nemačke kolone koja se kretala od Doboja za Dervenlu. Gubici neprijatelja: 14 mrtvih i 11 ranjenih vojnika. Gubici dolova 53. divizije NOVJ: 1 mrtav borac.
- Petnaesta krajiška udarna brigada 39. divizije NOVJ izvršila demonstrativan napad na neprijateljska uporišta s. Lauš, s. Petričevac, s. Zalužane i s. Ktnšnice (kod Banje Luke) i tom prilikom zauzela rudnik uglja Rakovačke Bare. Gubici neprijatelja: 10 mrtvih i 1 zarobljen vojnik. Zaplenjeno 10 pušaka, oko 3000 metaka i druga ratna oprema. Gubici 15. brigade- 6 ranjenih boraca.
- Delovi U. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ odbili ispad nemačke čete iz Btlšovače ka s. Jazvinama, nanevši joj gubitke od 24 mrtva i 14 ranjenih vojnika, uz sopstvene gubitke od 1 mrtvog i 8 ranjenih boraca.
- Posle dvočasovne borbe delovi Visočko-fojničkog NOP odreda 10. udarne divizije NOVJ odbili u polazni garnizon nemačku motorizovanu kolonu koja se kretala od Kiseljaka za Busovaču, nanevši joj gubitke od 9 mrtvih i 22 ranjena vojnika. Odred je imao 1 ranjenog borca.
- 5/6. decembar — Na putu Drinjača — Zvornik 21. istočnobosanska udarna brigada 38. udarne divizije NOVJ napala nemačku motorizovanu kolonu jačine 200 motornih vozila. Uništena su 4 kamiona a oko 70 vojnika je izbačeno iz stroja. Brigada je imala 3 ranjena borca.
- Decembar p. — U Travniku održana okružna konferencija AFZ-a za okrug Jajce.
- C. decembar — Kod s. Krčmarice (blizu Banje Luke) jedinice 39. divizije 5. udarnog korpusa NOVJ izvršile napad na tri četničke brigade i posle oštre borbe razbile ih. nanevši im gubitke od 21 mrtvog. 30 ranjenih i 4 zarobljena. Gubici jedinica 39. divizije: 3 mrtva i 7 ranjenih boraca.
- Kod s. Semeća (na putu Višegrad — Rogatica) jedan bataljon 16. muslimanske udarne brigade 27. udarne divizije NOVJ napao nemačku kolonu i naneo joj gubitke od 22 mrtva i 30 ranjenih vojnika. Uništeno je (i kamiona. Gubici bataljona: 2 mrtva i 9 ranjenih boraca.

- Po naređenju Štaba 3. udarnog korpusa NOVJ formirano Romanijsko vojno područje, u čiji sastav su ušle komande mesta: Sokolovići, Sočice, Glasinac i Prača.
  - Održana piva konferencija radnika uposlenih u Komandi bihačkog vojnog područja. Izabran radni odbor, sastavljen od po jednog predstavnika svake radionice.
7. decembar
- Posle petočasovne borbe glavnina 11. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ odbila ispad jačih neprijateljskih snaga iz Busovače ka s. Očeniću i s. Rade-novićima i nanela im gubitke od 47 mrtvih i 35 ranjenih vojnika. Gubici 11. brigade: 5 mrtvih i 3 ranjena borca.
  - Na prostoriji s. Rekavice — Vodički vrh (kod Banje Luke) 15. krajiška udarna brigada 39. divizije NOVJ napala jaču grupu četnika, ali se, usled nadmoćnosti neprijatelja, povukla. Poginulo je 40 a ranjena su 52 četnika. Gubici 15. krajiške udarne brigade: 3 mrtva i 8 ranjenih boraca.
  - Na putu Sarajevo — Kiseljak glavnina 7. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napala nemačku kolonu i nanela joj gubitke od 26 mrtvih, 8 ranjenih i 2 zarobljena vojnika.
  - U Ljubinju, od Hercegovačkog bataljona narodne odbarne 1 izabranih boraca rasformiranih NOP odreda (Zapadnohercegovačkog, Trebinjskog, Bilečkog, Stolačkog, Ljubinjškog) formirana 3 (herecegovačka) brigada 3 (bosansko-hercegovačke) divizije Korpusa narodne odbrane.
  - Održana prva sreska konferencija AF2-a za Rogaticu.
8. decembar
- Osamnaesta istočnobosanska (hrvatka) brigada 38. udarne divizije NOVJ zauzela s. Colopek i s. Tršić (kod Zvornika). Nemačke jedinice koje su branile ta sela imale su 50 vojnika izbačenih iz stroja. Gubici 18. brigade: 1 poginuo i 13 ranjenih boraca.
  - Na liniji Crni vrh — s. Kozadre — Zmijnica (kod Rogatice) oko 1500 četnika napalo 16. muslimansku udarnu brigadu 27. udarne divizije NOVJ. Posle žestoke borbe 16. brigada se povukla, a četnici su ovladali linijom s. Stupin Do — Preseka — Veliki kom.
  - Posle osmodnevnih borbi na putu Sokolac — Vlasenica protiv jedinica 27. udarne divizije 3. udarnog korpusa NOVJ nemačka 21. SS divizija »Skenderbeg« probila se, uz osetne gubitke, u Vlasenicu, a zatim u s. Drinjaču, gde se spojila s tamošnjim snagama.
  - Na pruzi Zenica — Zepče 1. bataljon 6. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ napao neprijateljsku kompoziciju s vojnicima 1 tom prilikom naneo neprijatelju gubitke od 83 mrtva i 60 ranjenih vojnika. Oštećeno je 6 vagona.
  - Kod s. Gladnog Polja (na putu Sarajevo — Kiseljak) delovi 7. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napali dve nemačko-ustaške kolone i naneli im gubitke od 50 mrtvih, 4 ranjena i 3 zarobljena vojnika. Uništeno je 12 kamiona.
9. decembar
- Iz Zenice, Lašve i Busovače pet bataljona nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«, tri bataljona ustaša i dva bataljona RZK otpočeli napad na položaje 4. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ, s ciljem da prodru u Travnik, Fojnicu i Kreševo i stvore jaka bočna uporišta za obezbeđenje komunikacija u dolini r. Bosne. Posle četvorodnevnih oštrea borbe neprijatelj je odbačen u polazne garnizone, uz gubitke od 972 poginula, 658 ranjenih i 4 zarobljena vojnika. Gubici 4. divizije NOVJ: 22 mrtva, 130 ranjenih i 11 nestalih boraca.
  - U rejonu s. Kozadra i s. Zakoma (kod Rogatice) glavnina 16. muslimanske udarne brigade 27. udarne divizije NOVJ napala nemačke jedinice i posle dvočasovne borbe odbacila ih preko r. Rakitnice, nanevši im gubitke od oko 160 vojnika izbačenih iz stroja.
10. decembar
- Na liniji s. Grbići — s. Točionik (kod Sokolca) 1000 četnika napalo 16. muslimansku udarnu brigadu 27. udarne divizije NOVJ i posle desetočasovne oštrea borbe potisnuli je na liniju s. Mislovo — s. Džimrije. Brigada je sutradan izvršila protivnapad na neprijatelja, ali nije uspela da ga odbaci. Gubici neprijatelja: preko 170 izbačenih iz stroja. Brigada je imala 4 mrtva, 22 ranjena i 5 nestalih boraca. Zaplenjeno: 27 mitraljeza, 2 p. mitraljeza i 15 pušaka.
  - Glavnina 17. majevičke udarne brigade i Tuzlanski NOP odred 38. udarne divizije NOVJ zauzeli Puračić. Poginulo je 30. ranjeno 25 i zarobljeno 8 ustaša. Zaplenjeno je 50 pušaka. Gubici jedinica 38. divizije: 1 ranjen borac.
  - U Tuzli izabran GNO odbor za grad Tuzlu.
  - U Travniku, na sreskoj konferenciji NOF-a izabran Sreski odbor NOF-a za srez Travnik.

11. *decembar* — Glavnina 17. majevičke udarne brigade 38. udarne divizije NOVJ napala četnike u s. Požurnici (kod Tuzle) i nanela im gubitke od 27 mrtvih. 15 ranjenih i 6 zarobljenih. Brigada je imala 1 mrtvog i 1 ranjenog borca.
- Oko 300 četnika napalo G. Tuzlu, koju su branili delovi 17. majevičke udarne brigade 38. udarne divizije NOVJ. Četnici su razbijeni i odbačeni prema s. Busiji uz gubitke od 8 mrtvih i 11 ranjenih. Brigada je imala 2 mrtva i 2 ranjena borca.
- Na putu Kiseljak — Busovača glavnina 9. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napala neprijateljsko uporište s. Gusti Grab, gde su se branili delovi RZK. Napad je vršen i sutradan, ali uporište nije zauzeto. Gubici neprijatelja: 39 mrtvih i 40 ranjenih vojnika. Gubici 9. brigade: 2 mrtva i 15 ranjenih boraca.
12. *decembar* — U rejonu s. Džimrija (kod Han-Pijeska) četnici napali 16. muslimansku udarnu brigadu 27. udarne divizije NOVJ. Brigada se, posle dvočasovne oštre borbe, povukla na liniju s. Plane — s. Jelove! — Borovina. Neprijatelj je imao 50 vojnika izbačenih iz stroja. Gubici 16. brigade: 2 mrtva i 3 ranjena borca.
- Kod s. Krupe (blizu Banje Luke) delovi 15. krajiške udarne brigade 39. divizije NOVJ sukobili se s jednom četničkom brigadom i naneli joj gubitke od 11 mrtvih i 21 ranjenog. Gubici 15. brigade: 2 mrtva i 2 ranjena borca.
- 12/13. *decembar* — Dva bataljona 19. birčanske udarne brigade 27. udarne divizije NOVJ razbili četnike u s. Džimrijama (kod Han-Pijeska) i zauzeli to selo. Poginulo je 15 četnika, a zaplenjena su 2 p. mitraljeza i 10 pušaka. Gubici bataljona: 1 poginuo i 1 nestao borac.
13. *decembar* — Na putu Sarajevo — Kiseljak 7. krajiška udarna brigada 10. udarne divizije NOVJ izvršila napad na tri nemačke motorizovane kolone koje su se od Sarajeva probijale ka Kiseljaku. Neprijatelju su naneti znatni gubici: 175 mrtvih, 15 ranjenih i 1 zarobljen vojnik; uništeno je U kamiona sa ratnim materijalom. Gubici 7. brigade: 1 poginuo i 11 ranjenih boraca.
- Kod s. Viduše (na pruzi Kakanj — Lašva) jedna četa Visočko-fojničkog NOP odreda napala nemački transportni voz od 32 vagona. Poginulo je oko 150 nemačkih vojnika, a uništena su 3 vagona i lokomotiva.
14. *decembar* — Četrnaesta hercegovačka omladinska udarna brigada i Kalinovički i Konjički NOP odred 29. udarne divizije NOVJ. posle oštre borbe, odbili napad četnika na Kalinovik.
- Na putu Sarajevo — Kiseljak delovi 7. i 9. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napali nemačko-ustašku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 82 mrtva i 60 ranjenih vojnika, a 12 kamiona je oštećeno. Gubici delova 7. i 9. brigade: 1 poginuo i 5 ranjenih boraca.
15. *decembar* — Na prostoriji Rogatica — Sokolac — Han-Pijesak — s. Zepa jedinice 27. udarne divizije 3. udarnog korpusa NOVJ završite sedmodnevne uporne borbe protiv 8.000 četnika (Avalskog, Mlavskog, Timočkog, Deligradskog, Topličkog, Javorskog, Južnomoravskog i Srpskog udarnog korpusa) koji su se pod pritiskom jedinica NOVJ povukli iz Srbije u istočnu Bosnu. I pored velikih gubitaka, nadmoćni neprijatelj uspeo je da ovlada linijom s. Zepa — s. Džimrije — Kram.
- Kod s. Dolova (na pruzi Lašva — Kakanj) 3. bataljon 9. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ napao nemački transportni voz od 29 vagona. Poginulo je 780 nemačkih vojnika, a 3 vagona su uništena. Gubici 3. bataljona: 2 poginula i 2 ranjena borca.
- Na položajima s. Colopek — s. Tršić — s. Tabancl (kod Zvornika) 18. istočnobosanska (hrvatska) brigada 38. udarne divizije NOVJ napala nemačke jedinice i nanela im gubitke od oko 30 vojnika izbačenih iz stroja.
- Na putu Maglaj — Doboju delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 10 poginulih i 20 ranjenih vojnika. Oštećena su 3 kamiona. Gubici delova 53. divizije: 4 ranjena borca.
16. *decembar* — Posle jednodnevnih borbi 21. istočnobosanska udarna brigada 38. udarne divizije NOVJ zauzela uporišta Vratolomac, Zmajevac, s. Kulu-Grad i Mladevac (kod Zvornika), u kojima se branilo 1500 do 2000 nemačkih vojnika. Oko 50 nemačkih vojnika je izbačeno iz stroja. Brigada je imala 5 mrtvih i 19 ranjenih boraca.
- Sesta proleterska (istočnobosanska) udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ izvršila napad na s. Popove, s. Petrovo Polje i s. Dvorove (kod Bijeljine), u kojima se branilo oko 550 nemačkih vojnika i ustaša i oko 700 četnika. Neprijatelj je razbijen; pretrpeo je osetne gubitke.

- I/. Kalinovika 11. i 14. hercegovačka udarna brigada 1 Kalinovički i Konjički NOP odred 29. udarne divizije NOV.J Izvršili napad na četnike. Idućih dana je angažovana i 2. brigada italijanske partizanske divizije »Garibaldi« i 3 (hercegovačka) brigada narodne odbrane (bez 1. i 5. bataljona), pa su četnički 1. i 2. šumadijski i Požeški korpus odbačeni preko r. Drine, na greben Jahorine i u Sarajevsko polje.
- Na putu Zepče — Maglaj delovi 53. udrne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke- od 11 poginulih vojnika. Zaplenjeno: 4 puške, 4 pištolja, 20 ručnih bombi, 18.000 metaka i druga ratna oprema.
- Na putu Kiseljak — Buso"aća delovi 7. krajiške udarne brigade i Visočko-fojničkog NOP odreda 10. udarne divizije NOVJ napali i razbili nemačku motorizovanu kolonu, nanevši joj gubitke od 80 poginulih. 35 ranjenih i 3 zarobljena vojnika i uništvši 10 kamiona, 1 putnički automobil i 1 motocikl. Gubici jedinica NOVJ: 2 poginula i 10 ranjenih boraca.
- Održana prva partijska konferencija 4. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ. Prisustvovalo je preko 400 delegata iz svih partijskih ćelija. Diskutovalo se o političkom radu partijskih organizacija, o spoljnepotitičkim pitanjima i o značaju jedinstvene jugoslovenske vlade.

17. decembar

- Goneći četnike prema Sarajevskom polju, delovi 14. hercegovačke (omladinske) udarne brigade 29. udarne divizije NOVJ zauzeli Trnovo.
- U rejonu Zvornika (na iPašinom brdu) nemačke jedinice napale glavninu 18. istočnobosanske (hrvatske) brigade 33. udarne divizije NOVJ. Posle viščasovne borbe neprijatelj je odbačen, uz gubitke od oko 90 vojnika Izbačenih iz stroja. Brigada je imala 1 poginulog i 6 ranjenih boraca.
- Na putu Zvornik — s. Čolopek 21. istočnobosanska udarna brigada 38. udarne divizije NOVJ razbila nemačku kolonu jačine 700 vojnika i nanela joj gubitke od oko 40 vojnika izbačenih iz stroja. Zaplenjeno: 2 mitraljeza, 2 automata, 10 pušaka, 3000 metaka i druga ratna oprema. Brigada je imala 2 poginula i (i ranjenih boraca.
- Na pruzi Konjic — Sarajevo 7. krajiška udarna brigada 10. udarne divizije NOVJ minirala prugu, usled čega se srušio neprijateljski voz. Uništeno je 5 vagona sa ratnim materijalom i hranom a oštećene su 2 lokomotive i 17 vagona. Neprijateljski gubici: 10 poginulih, 3 ranjena i 2 zarobljena vojnika.
- Kod Debele mede (ria putu Maglaj — Doboj) delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 19 poginulih vojnika, dok ih se 30 udavilo u r. Bosni. Uništena su 3 kamiona sa ratnim materijalom. Gubici delova 53. divizije NOV.T: 5 poginulih i 7 ranjenih boraca.
- Kod s. Gladnog Polja (na putu Sarajevo — Kiseljak) delovi 7. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOV.I napali nemačku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 30 poginulih, 7 ranjenih i 4 zarobljena vojnika. Zaplenjene su 4 puške i druga ratna oprema.

Na okružnoj konferenciji AFZ-a za okrug Bihać izabran Okružni odbor AFZ-a.

17/18. decembar

- Na liniji s. Kovačćl — s. Rasno (kod Busovače) 0. krajiška udarna brigada 4. udarne divizije NOV.T Izvršila napad na dvn bataljona jednog puka RZK i posle viščasovne oštre borbe uspela da dehmično ovlada navedenim položajima Kad je neprijatelju pristiglo pojačanje iz Busovače. ona se povukla na polazne položaje. Gubici neprijatelja: 88 poginulih. 37 ranjenih i] zarobljen vojnik. Brigada je imala 10 mrtvih, 38 ranjenih i 1 nestalog borca.
- Sesta proleterska (istočnobosanska) udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ napala Bijeljčinu. u kojoj su se branile nemačke jedinice. Borba je trajala celu noć (vršena su tri juriša), ali zbog jakog otpora neprijatelja mesto nije zauzeto.

18. decembar

- Jedinice nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«, jačine preko 3000 vojnika, nakon jednodnevne oštre borbe odbacile delove 28. udarne divizije i 2. krajišku udarnu brigadu 17. udarne divizije Južne operative grupe NOVJ, probile se od s. Branjeva u Janju i noću produžile probijanje ka Bijeljini. Gubici neprijatelja: 134 poginula vojnika. Zaplenjena su 3 protivavionska topa i 1 protivavionski mitraljez a uništena su 2 tenka i 7 kamiona. Gubici jedinica NOVJ: 21 poginuo i 33 ranjena borca.
- Kod s. Slatine (blizu Banje Luke) delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOV.T napali i razbili 3. brigadu četničkog Bosanskokrajškog korpusa i naneli joj gubitke od 40 poginulih i 40 ranjenih. Zaplenjeno: 3 p. mitraljeza, 25 pušaka, 1 automat, 2 pištolja, 12 ručnih bombi i druga ratna opremo.
- U rejonu s. Sije — s. Trepće delovi 53 udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali i razbili pobočnicu nemačke kolone koja se kretala od Maglaja ka Doboju. Gubici neprijatelja: 18 poginulih 7 ranjenih i 2 zarobljena vojnika. Zaplenjeno:

1 minobacač, 1 p. mitraljez, 3 puške 1 druga ratna oprema. Gubici delova 53. divizije NOVJ: 3 mrtva i 3 ranjena borca.

- Duž komunikacije s. Sepak — Janja 21. i Brodska udarna brigada 20. udarne divizije NOVJ vodile borbu protiv neprijateljskih pobočnica koje su imale zadatak da obezbede izvlačenje svojih trupa iz Zvornika. Gubici neprijatelja: 50 poginulih. Gubici brigada NOVJ: 25 poginulih i 43 ranjena borca.
- Kod Brezove kose (na putu Kiseljak — Busovača) 9. krajiška udarna brigada 10. udarne divizije NOVJ iz zasede napala nemačku motorizovanu kolonu od oko 120 vozila. Poginulo je 45 a ranjena su 22 vojnika. Uništeno: 18 kamiona, 0 motocikla i 1 tenk. Zaplenjeno: 3 p. mitraljeza. 1 automatska puška. 2 pištolja i druga ratna oprema. Brigada je imala 3 mrtva i 8 ranjenih boraca.
- S položaja kod Mostarskog blata reorganizovani 370. puk (ojačan tenkovima i artijerijom) nemačke 309. legionarske divizije izvršio ispad prema s. Čitluku (akcija »HojŠober«) i prodro do s. Sretnice. Protivnapadom, uz podršku brdske baterije i čete tenkova. 10. hercegovačka udarna brigada 20. udarne divizije NOVJ odbacila je neprijatelja na polazne položaje i nanela mu gubitke od preko 100 poginulih i ranjenih vojnika, dok je sama imala 9 mrtvih, 23 ranjena i 3 nestala borca.

Nemačke jedinice pokušalo da se iz Bijeljine probiju ka Brčkom, ali su posle oštre jednodnevne borbe protiv jedinica 17. udarne divizije Južne operativne grupe NOVJ zadržane na liniji s. Obarska — s. Suhopolje.

- Oko 8.000 četnika prodrlo preko planine Milana i Javora u Vlasenicu, odbacivši 20. romanijsku udarnu brigadu 27. udarne divizije NOVJ.
- Delovi 20. krajiške udarne brigade 39. divizije NOVJ odbili ispad četiri čete ustaša i domobrana iz Bos. Novog ka slobodnoj teritoriji, nanevši im gubitke od 15 poginulih, 25 ranjenih i 1 zarobljenog i zaplenivši 0 pušaka.

20. decembar

- Dvadeset prva istočnobosanska udarna brigada 38. udarne divizije NOVJ i 10. muslimanska udarna brigada i delovi 9. birčanske udarne brigade 27. udarne divizije NOVJ. uz sadejstvo jedinica 14. korpusa NOVJ, posle dvodnevne borbe zauzeli Zvornik i Drinjaču, u kojima su se branile jedinice nemačke 21. divizije Skenderbeg« i čelnici. Gubici neprijatelja: oko 200 poginulih i ranjenih i 20 zarobljenih vojnika. Gubici jedinica NOVJ: 12 poginulih i 40 ranjenih boraca: pored ostalih poginuo je zamenik komandanta 19. birčanske udarne brigade Žarko Vuković Pucar, narodni heroj.
- Dvadeset treća srpska brigada 45. divizije NOVJ zauzela Janju. u kojoj su se branile nemačke jedinice.
- Na liniji s. Obarska — s. G. Čadavica — s. Suhopolje (kod Bijeljine), u cilju prodora prema Brčkom, jake nemačke snage napale na jedinice 17. i 28. udarne divizije Južne operativne grupe NOVJ. Neprijatelj je odbijen uz gubitke od preko 400 poginulih vojnika.
- Kod Karaulo (na putu Maglaj — Zepče) delovi 53. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 12 poginulih vojnika. Uništena su 4 kamiona. Gubici delova 53. divizije: 4 ranjena borca.
- Kod Bos. Novog delovi 20. krajiške udarne brigade 3D. divizije NOVJ napali nemačku kolonu jačino oko 800 vojnika 1 naneli joj gubitke od 10 poginulih i 3 zarobljena. Zaplenjeno: 5 pušaka i 2000 metaka. Gubici delova 20. brigade: 1 ranjen borac.
- Kod s. Liplja (blizu Kotor-Varoši) 18. srednjobosanska udarna brigada 53. udarne divizije NOVJ napala delove četničkog Bosanskokrniškog korpusa i nanela im gubitke od 40 poginulih i 20 ranjenih. Zaplenjena 3 p. mitraljeza, 30 pušaka i 1 automat.

20/21. decembar

- Sesta proleterska (istočnobosanska) udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ napala Bijeljinu, u kojoj su se branile nemačke jedinice. Napad nije uspeo, jer je neprijatelj dobio pojačanje (oko 1000 vojnika) sa pravca Janje. U borbi je poginulo 25 a ranjeno 40 nemačkih vojnika. Brigada je imala 19 poginulih i 37 ranjenih boraca.

21. decembar

- Na položajima istočno od Tuzle 27. i 38. udarna divizija 3. udarnog korpusa NOVJ vodile osmodnevnu lešku zadržavajući odbranu u borbi protiv četnika Avalskog, Mlavskog, Timočkog, Deligradskog, Topličkog, Javorskog, Južnomoravskog i Srpskog udarnog korpusa i uspela da ih razbije. Gubici neprijatelja: oko 550 poginulih i ranjenih i 90 zarobljenih. Zaplenjeno: 3 minobacača, 3 mitraljeza, 64 puške, 10 automata, 10 pištolja i druga ratna oprema. Gubici 27. i 38. divizije NOVJ: 25 poginulih, 70 ranjenih i 4 nestala borca.
- Iz Širokog Brijega (sada: Lištica) 370. puk nemačke 369. legionarske divizije, ojačan bataljonom ustaške 9. brigade i četom ustaške milicije, izvršio ispad prema s. Kočerinu (akcija »Idars«) odbacivši 13. južnodalmatinsku udarnu brigadu 9. udarne

divizije NOVJ i delove 10. hercegovačke udarne brigade 29. udarne divizije NOVJ do linije s. Kočerin — s. Buhovo. Neprijatelj je imao oko 100 a jedinice NOVJ oko 30 izbačenih iz stroja.

- Nastupajući iz Bijeljine, nemačke jedinice jačine oko 3000 vojnika, posle jednodnevne borbe, odbacile 15. majevičku udarnu brigadu 17. udarne divizije NOVJ iz rejona s. Obarska i probile se ka Brčkom.
- Na liniji s. Celić — s. Mrtvice — s. Piperei (kod Brčkog) 2. krajiška udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ sukobila se s nemačkim vojnicima, belogardejeima, ustaškom milicijom i četnicima — jačine oko 2000 vojnika. Posle jednodnevne borbe neprijatelju su naneseni sledeći gubici: 23 poginula, 28 ranjenih i 2 zarobljena. Brigada je imala 2 poginula i 22 ranjena borca.
- Na putu Kiseljak — Busovača delovi 10. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali dve nemačke motorizovane kolone i naneli im gubitke od 15 poginulih, 19 ranjenih i 1 zarobljenog vojnika. Uništena su 4 kamiona i 1 putnički automobil. Gubici delova 10. divizije NOVJ: 2 ranjena borca.
- Pod pritiskom jakih nemačkih snaga od s. Branjeva. 23. srpska brigada 45. divizije NOVJ napustila Janju i povukla se prema Bijeljini.

22. decembar

- Dvadeseta romanijska udarna brigada 27. udarne divizije NOVJ zauzela Vlasenicu, u kojoj su se branili delovi četničkog Timočkog korpusa.
- Jedinice 1. udarne brigade »Vasilj Gačeša«, 3. brigade 7. udarne divizije NOVJ i 2. brigade Unske operativne grupe napale Cazin i s. Gnjilovac, u kojima su se branili delovi nemačke 373. legionarske divizije 1 ustaše. Posle obostranih napada i protivnapada, uz obostrane velike gubitke, jedinice NOVJ su se povukle, zaplenivši 1 minobacač sa 40 mina, 4 p. mitraljeza, 2 tromblona sa 100 mina, 30 pušaka. 30 000 metaka, 200 bombi i drugu opremu.
- Šesnaesta muslimanska udarna brigada i 19. birčanska udarna brigada 27. udarne divizije NOVJ, posle jednodnevne borbe, razbile četničku Oplenačku brigadu i zauzele s. Šekoviće (kod Vlasenice). Gubici neprijatelja: 160 izbačenih iz stroja. Zaplenjeno: 2 minobacača. 3 mitraljeza i veća količina municije. Gubici brigada NOVJ: 7 mrtvih i 17 ranjenih boraca.
- Jače nemačke snage napale položaje 6. proleterske (istočnobosanske) udarne brigade 17. udarne divizije NOVJ, koja je. na liniji s. Dvorovi — s. Leskovača osiguravala mostobran na r. Drini. Nemačke jedinice su ovladale komunikacijom Bljelina — s. Dvorovi — s. Balatun.
- Sedamnaesta krajiška udarna brigada 10. udarne divizije NOVJ odbila ispade 800 nemačkih vojnika i ustaša iz s. Rame ka Prozoru i nanela im gubitke od 10 mrtvih i 16 ranjenih vojnika, a sama imala 1 poginulog i 4 ranjena borca.

23. decembar

- Oko 3.000 nemačkih vojnika napalo delove 17. udarne i 45. divizije NOVJ na položajima s. Dvorovi — s. Popovi (kod Bijeljine) i odbacili ih ka r. Drini, ugroživši mostobran kod s. Badovinaca. Posle dvodnevne borbe delovi 17. i 45. divizije Južne operativne grupe NOVJ (0. proleterska i 23. brigada) prebacili su se na desnu obalu r. Drine, jer nisu mogli da održe mostobran na levoj obali.
- Osmo krajiška udarna brigada 4. udarne divizije NOVJ razbila nemačko-ustaške snage (jačine bataljona) koje su u tri kolone nastupale iz Zenice ka Travniku. Poginula su 53, ranjeno je 35 i zarobljeno je 15 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno: 3 p. mitraljeza, 35 pušaka, 4 pištolja, 5000 metaka. 1 radio-stanica i druga ratna oprema. Uništen je 1 kamion.
- Na putu Sarajevo — Kiseljak 9. krajiška udarna brigada 10. udarne divizije NOVJ napala dve nemačke motorizovane kolone i nanela im gubitke od 86 poginulih, 90 ranjenih i 3 zarobljena vojnika. Uništeno je 8 kamiona. Brigada je imala 2 poginula i 38 ranjenih boraca.
- Na putu Maglaj — Doboj 14. srednjobosanska udarna brigada 53. udarne divizije NOVJ napala dve nemačke motorizovane kolone i nanela im gubitke od 20 poginulih i 30 udavljenih u r. Bosni, a sama imala 1 ranjenog borca.
- Nemačke jedinice napustile Janju.

24. decembar

- Kod s. Gradca (na pruzi Sarajevo — Konjic) delovi 17. krajiške udarne brigade 10. udarne divizije NOVJ minom srušili neprijateljski transportni voz I zatim napali vojnike u vozu. U oštroj borbi neprijatelju su naneti gubici od oko 180 poginulih i 95 ranjenih vojnika, Oštećena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 vagona su uništena. Brigada je imala 1 poginulog i 1 ranjenog borca.
- Na putu Sarajevo — Kiseljak delovi 10. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali dve nemačke motorizovane kolone. Istovremeno je izvršen napad 1 na

neprijateljsko uporište u s. Han-Pločama. U tim borbama poginulo je 48, ranjeno 32 i zarobljeno 5 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno je 8 pušaka i 680 metaka. Gubici delova 10. divizije: 2 ranjena borca.

25. *decembar* — Kod s. Novog Sehera (blizu Maglaja) delovi 53. udarne divizije NOVJ napali nemačku pobočnicu (jačine 500 vojnika) koja je osiguravala glavninu kolone koja se kretala od Zepča ka Maglaju. U tročasovnoj borbi neprijatelj je razbijen i odbačen u Zepče, uz gubitke od 20 mrtvih i 26 ranjenih vojnika. Zaplenjeno: 5 pušaka, 2 pištolja. 5 ručnih bombi. 1500 metaka i druga ratna oprema. Gubici delova 53. divizije: 2 poginula i 7 ranjenih boraca.
- Šesta krajiška udarna brigada 4. udarne divizije NOVJ odbila ispad jednog bataljona RZK iz s. Rasna i s. Kovačića (kod Busovače) ka s. Han-Kumpaniji i ispad oko 200 nemačkih vojnika iz Busovače ka s. Topoli. U tim borbama neprijatelj je pretrpeo gubitke od 44 poginula i 47 ranjenih vojnika. Gubici 6. brigade: 1 poginuo i 14 ranjenih boraca.
- U rejonu s. Drinjače (kod Zvornika) 16. muslimanska udarna brigada 27. udarne divizije NOVJ napala četnike i posle jednodnevne oštre borbe nanela im gubitke od oko 130 mrtvih i 80 ranjenih. Brigada je imala 12 poginulih i 21 ranjenog borca.
- Kod s. Izačića (blizu Bihaća), u borbi protiv nemačkih vojnika i ustaša, poginuo zamenik komandanta Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ Ahmet Fetahagić Čelik, narodni heroj.
- Sa pravca Zvornika, iz pozadine, 23. udarna divizija Južne operativne grupe NOVJ napala četničke snage. Posle dvodnevne borbe ona je znatno doprinela razbijanju četničke grupacije istočno od Tuzle, koju su potpuno razbile jedinice 3. udarnog korpusa NOVJ.
26. *decembar* — Nemačke jedinice, četnici i muslimanska milicija (oko 1000 vojnika), podržani tenkovima i artiljerijom, posle trodnevni borbi potisli 14. hercegovačku (omladinsku) brigadu 28. udarne divizije NOVJ i zauzeli Trnovo.
- Sedamnaesta majevička udarna brigada 38. udarne divizije NOVJ odbacila četnike s položaja s. Kovačevići — s. Tojšići (na putu Tuzla — Zvornik).
- Između s. Vranduka i s. Nemile (na putu Zenica — Zepče) delovi 11 krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ napali nemačku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 55 poginulih i 36 ranjenih vojnika. Oštećeno je 11 kamiona.
27. *decembar* — U rejonu Tuzle 38. udarna divizija NOVJ, 16. muslimanska udarna brigada 27. udarne divizije NOVJ i Tuzlanski NOP odred, uz sadejstvo delova 28. divizije 14. korpusa NOVJ. razbili jaku četničku grupaciju (Avalski, Mlavski, Timočki, Deligradski, Toplički, Javorski, Južnomoravski i Srpski udarni korpus). Uništena je skoro polovina te grupacije (koja je imala oko 8000 četnika) a njeni ostaci su se povukli dolinom r. Spreče ka pl. Ozrenu.
- Kod Brezove kose (na putu Kiseljak — Busovača) delovi 10. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ napali nemačku kolonu i naneli joj gubitke od 17 mrtvih i 23 ranjena vojnika (a oni imali 1 ranjenog borca).
- Kod s. Krčmarice (blizu Banje Luke) delovi 15. krajiške udarne brigade 39. divizije NOVJ izvršili napad na grupu četnika Bosanskokrajiškog korpusa i naneli joj gubitke od 6 mrtvih, 3 ranjena i 14 zarobljenih. Zarpljen je p. mitraljez i 15 pušaka.
29. *decembar* — S linije Zenica — Lašva — Busovača i s liniju Kiseljak — s. Pazarić nemačke i ustaške snage (sastava: nemački 10-l. puk, 1. i 2. ustaška brigada, jedan puk RZK, 920. tenkovski bataljon i druga ojačanja) otpočele napad ka Travniku i Fojnici, protiv 4. udarne divizije i delova 10. udarne divizije 5. udarnog korpusa NOVJ, u cilju njihovog razbijanja i odbacivanja od komunikacije Sarajevo — Zenica. Posle četvorodnevne borbe neprijatelj je prodro do blizu Travnika i do Kreševa, ali je opštim protivnapadom 4. udarne divizije i delova 10. udarne divizije NOVJ odbačen u polazne garnizone. Gubici neprijatelja: oko 730 mrtvih. 950 ranjenih i 11 zarobljenih vojnika. Jedinice NOVJ su imale 67 mrtvih, 276 ranjenih i 33 nestala borca.
31. *decembar* — Jedinice 1. udarne brigade »Vasilj Gačeša«, uz sadejstvo delova 3. brigade, 7 udarne divizije NOVJ zauzele s. Vrstu i s. Turiju (kod Bihaća), u kojima su se branili delovi nemačke 373. legionarske divizije. Zaplenjeno je: minobacač sa 62 mine, 3 p. mitraljeza, 3 automata, 35 pušaka, 32.000 metaka i druga oprema.

U Težnju, na sreskoj konferenciji NOF-a, izabran Sreski odbor NOF-a za sre/. Tešanj.

Na sreskoj konferenciji za srez Mrkonjić-Grad izabran Sreski odbor NOF-a.

Formirana 1. artiljerijska brigada 5. udarnog korpusa NOV.I.

Iz Bugojna se prebacila na Glamočko polje 1. vazduhoplovna baza 5. udarnog korpusa NOVJ.

U Travniku održana okružna konferencija AFZ-a za okrug jajačko-travnički. Analiziran je dotadašnji rad.

Održane sreske konferencije odbora NOF-a jajačkog i bugojanskog sreza. Razmotreni su i zadaci u vezi sa budućim radom.

Na konferenciji NOF-a za srez Glamoč izabran Sreski odbor NOF-a.

CRNA GORA

U cilju pružanja pomoći nemačkom 21. brdskom armijskom korpusu, koji se iz rejonu Podgorice (sada: Titograd) i Danilovgrada probijao u pravcu Kolašina i dalje u Sandžak, jake snage nemačke 22. pešadijske divizije iz Prijepolja zauzele Bijelo Polje.

U rejonu Kuča (kod Titograda) jedinice 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ uspostavile vezu sa 6. brigadom 2. divizije NOV Albanije, koja je dejstvovala od pravca Skadra.

Na položajima istočno od Tuzi otpočele borbe između jedinica C. divizije NOV Albanije i delova nemačke 181. pešadijske divizije. U trodnevnim borbama poginulo je 8, ranjena su 24 i zarobljena 3 nemačka vojnika.

Iz rejona s. Bioča i s. Klopota (kod Titograda), nastavljavajući proboj ka Kolašinu, snage nemačke 297. pešadijske divizije, posle šestodnevni teških borbi protiv jedinica 5. proleterske i 9. crnogorske udanu brigade 3. udarne divizije NOV.I, napredovale oko 10 kilometara i oko ponoći zauzele Vjetarnik. U tim borbama, prema sopslvenom priznanju, neprijatelj je imao 74 mrtva, 234 ranjena i 30 zarobljenih oficira i vojnika. Zaplenjeno je 10 mitraljeza i p mitraljeza, preko 50 pušaka. 5 pištolja 1 radio-stanica, veća količina municije i mnogo druge ratne opreme. Jedinice 3. udarne divizije NOVJ imale su 55 mrtvih i 93 ranjena borca.

Iz rejona Bijelog Polja snage nemačke 22. pešadijske divizije, posle ogorčene borbe protiv jedinica 7. crnogorske omladinske brigade -Budo Tomović« 3. udarne divizije NOVJ, uspele da ovladaju Obrovom, s. Zatonom, s. Femiću Kršem, da pređu na levu obalu Lima i da ugroze pravac Bijelo Polje — Berane (sada: Ivangrad), gde se nalazila bolnica i ostale pozadinske ustanove 3. divizije. Dalji prodor neprijatelja na tom pravcu i u pravcu Mojkovca zaustavljen je otporom 7. crnogorske brigade s položaja Privijansko brdo — s. Rakita — Pale. U tim borbama poginulo je 75 neprijateljskih vojnika i više ih je ranjeno. Brigada je imala 7 mrtvih i 20 ranjenih boraca.

Na položajima Cafa — Previjansko brdo — s. Rakita — Pale jedinice 7. crnogorske omladinske brigade -Budo Tomović. 3. udarne divizije NOVJ vodile oštre borbe protiv delova nemačke 22. pešadijske divizije koji su težili da prodru u Mojkovac. Neprijatelj je uspeo da ovlada s. Ravnom Rijekom (kod Bijelog Polja). U tim borbama on je imao 25 mrtvih i više ranjenih. Zaplenjen je 1 p mitraljez i izvesna količina municije.

Na položajima Uloševina — Razvršje (kod Mojkovca) 3. bataljon 5. proleterske (crnogorske) udarne brigade 3. udarne divizije NOV.T vodio oštru borbu protiv jačih snaga nemačke 22. pešadijske divizije. Neprijatelj jo ovladao tim položajima, a bataljon se (sa gubicima od 1 poginulog i 2 ranjena borca) povukao na levu obalu r. Tare. Neprijatelj je imao oko 15 vojnika izbačenih iz stroja.

Savladavši otpor 7. crnogorske omladinske brigade Budo Tomović« 3. udarne divizije NOVJ, jače snaše nemačke 22. pešadijske divizije zauzele Mojkovac. Gubici neprijatelja: 10 mrtvih vojnika.

Treći bataljon 5. proleterske (crnogorske) brigade 3. udarne divizije NOVJ srušio most na r. Tari (kod Mojkovca) i poseo položaje na liniji s. Podbišće — Borovnjački krš — s. Gornja Polja da bi sprečio forsiranje Tare od strano nemačkih snaga.

Prednji delovi nemačke 22. pešadijske divizije pokušali su da predu Taru, ali su bili odbačeni uz gubitke od 8 mrtvih i više ranjenih vojnika. Bataljon je imao 1 ranjenog borca

9. decembar — Jedinice 10. crnogorske i t. bokeljske udarne brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ oslobodile Danilovgrad, a delovi nemačke 181. pešadijske divizije, pošto su srušili most na r. Zeti, oступili su prema Spužu. Te jedinice Primorske operativne grupe nastavile su gonjenje neprijatelja i uništile mu jedno odeljenje od 29 vojnika.
10. decembar — Pod zaštitom jake artiljerijske vatre, prednji delovi nemačke 22. pešadijske divizije ponovo pokušali da forsiraju reku Taru kod Mojkovca u cilju prodora ka Kolašinu. Delovi 5. proleterske (crnogorske) udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ i 6. crnogorske udarne brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ sprečili su neprijatelju prelaz na levu obalu Tare. Jedan gumeni čamac sa 0 nemačkih vojnika je potopljen, a ostali su vojnici prinuđeni da se povuku u rejon Mojkovca.
11. decembar — Posle osmočasovne oštne borbe na liniji Kotić — s. Jasen — Ostrovica protiv jedinica 5. proleterske i ». crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ, snage nemačke 297. pešadijske divizije zauzele s. Mateševo (kod Kolašina). Prema sopstvenom priznanju, neprijatelj je imao 38 vojnika izbačenih iz stroja, a gubici 5. i 9. brigade bili su 5 mrtvih i 12 ranjenih boraca.
14. decembar — Delovi Zetskog NOP odreda i delovi NOV Albanije oslobodili su varošicu Tuzi i izbili na r. Cijevnu, dejstvujući prema Podgorici (sada: Titograd).
15. decembar — Savladavši otpor jedinica 5. proleterske i 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ, jake snage nemačke 297. pešadijske divizije prodrle iz rejona s. Mateševa i zauzele Kolašin. U ovim borbama poginulo je 5 a ranjeno 13 nemačkih vojnika.
- U Cetinju počeo II kongres omladine Crne Gore i Boke. Prisustvovalo je oko 1.200 delegata. Kongres, koji je trajao tri dana, doneo je rezoluciju i uputio proglas omladini Crne Gore i Boke.
16. decembar — Jedinice 1. bokeljske i 10. crnogorske brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ oslobodile Spuž sa neposrednom okolinom, a delovi nemačke 181. pešadijske divizije povukli se u pravcu Podgorice (sada: Titograd). Zaplenjeno je nekoliko mitraljeza 1 veći broj pušaka, a oštećeno 5 tenkova i 10 kamiona.
17. decembar — Na položaju s. G. Polja — s. Podbišće — Večerinovac, dolazeći iz rejona Mojkovca, delovi nemačke 22. pešadijske divizije napali 2. bataljon 6. crnogorske udarne brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ. Bataljon je pružao snažan otpor, ali ga je neprijatelj, podržan artiljerijskom vatrom, potisnuo na položaje Škara — s. G. Stitarica — V. Prepron.
18. decembar — Posle velikih gubitaka u borbama od Podgorice (sada: Titograd) do Kolašina protiv jedinica 3. udarne divizije NOVJ, snage nemačke 297. pešadijske divizije uspele chi se u rejonu V. Preprana spoje sa prednjim delovima nemačke 22. pešadijske divizije, koja je od Prijepolja nastupala u pravcu Mojkovca. Time je nemačkom 21. armijskom korpusu bio konačno otvoren put prema Sandžaku.
- Jedinice 1. bokeljske brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ, delovi 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ i jedinice Lovčenskog i Zetskog NOP odreda, posle duže borbe, oslobodili do temelja porušenu Podgoricu (sada: Titograd), koju su branili zaštitni delovi nemačke 181. pešadijske divizije. U unutrašnjosti grada najjače su tačke neprijateljskog otpora bile električna centrala, gimnazija i Ve/.irov most, koji su nemački vojnici porušili pri povlačenju u pravcu s. Bioča. Gubici neprijatelja: 30 poginulih, veći broj ranjenih i preko 70 zarobljenih. Zaplenjeno je nešto oružja i municije, 15 automobila i veća količina hrane, a uništen je veći broj kamiona.
19. decembar — Stab 2. udarnog korpusa NOVJ izdao naređenje o rasl'ormiranju NOP odreda na teritoriji Crne Gore: mlade i sposobno ljudstvo upućuje se u brigade a starije ljudstvo u komande vojnih područja.
21. decembar — Jedinice 5. proleterske (crnogorske) brigade 3. udarne divizije NOVJ izvršile opšti napad na delove nemačkog 21. brdskog armijskog korpusa duž komunikacije između s. Mateševa i Kolašina. U žestokoj borbi, vođenoj celog dana, neprijatelj je, prema nepotpunim podacima, imao oko 48 mrtvih i oko 70 ranjenih vojnika a 11 četnika je zarobljeno. Zaplenjeno je 11 pušaka, veća količina municije i druga ratna oprema. Peta brigada je imala 5 mrtvih i 22 ranjena borca.

22. decembar — Jedinice 1. bokeljske brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ. vršeci jak pritisak na zaštitničke delove nemačke 181. pešadijske divizije, oslobodile s. Bioče (kod Titograda).
23. decembar — U rejonu s. Šahovića (sada: Tomaševo) jedinice 6 crnogorske udarne brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ razbile četničku kolonu jačine oko 2000 ljudi koja je pokušala da se od Mojkovca probije prema Pljevljima. Poginulo je 35 četnika, a više ih je ranjeno.
24. decembar — Delovi 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ i jedan bataljon 1. bokeljske brigade Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ oslobodili s. Klopot i s. Pelev Brijeg (blizu Titograda). U toj borbi je poginulo 25 nemačkih vojnika, a zaplenjena su 3 mitraljeza, 1 minobacač i veća količina municije.
25. decembar — Jedinice 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ ovladale planinskim prevojem Vjetarnikom i izvršile jak pritisak na zaštitne delove nemačke 181. pešadijske divizije koji su se užurbano povlačili u pravcu s. Lijeve Rijeke i s. Mateševa (blizu Kolašina). Zaplenjeno je 12 motornih vozila.
- Jedinice 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ, posle višečasovne oštre borbe protiv delova nemačke 181. pešadijske divizije, oslobodile s. Lijevu Rijeku (kod Kolašina). Neprijatelj je pretrpeo osetne gubitke. Zaplenjeno je 20 topova, 16 automatskih oruđa, 4 minobacača. 22 kamiona, velika količina municije, 2 radio-stanice i druga ratna oprema.
26. decembar — U širem rejonu s. Mateševa (kod Kolašina) 5. proleterska (crnogorska) brigada i delovi 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ u 18 časova počeli opšti napad na zaštitnice nemačke 181. pešadijske divizije s ciljem da ih preseku i unište. LT ogorčenoj borbi, vođenoj celu noć, jedinice 3. divizije su ovladale komunikacijom između s. Pajkova Vira i s. Han-Garančića i nanele neprijatelju osetne gubitke, ali nisu uspele da odseku i unište zaštitnice. Prema nepotpunim podacima poginulo je 1 ranjeno oko 130 neprijateljskih vojnika. Zaplenjena je izvesna količina oružja, municije i druge ratne opreme. Uništeno je desetak kamiona natovarenih raznom ratnom opremom. Jedinice NOVJ imale su 10 mrtvih i 26 ranjenih boraca.
27. decembar — Iz rejona s. Lipova 1 s. Crkvina 1. bokeljska brigada Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ napala delove nemačke 181. pešadijske divizije u rejonu Kolašina. Tom prilikom je poginulo 18 nemačkih vojnika. Brigada je imala 5 ranjenih boraca.
28. decembar — Jedinice 5. proleterske (crnogorske) udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ izvršile opšti napad na delove nemačkog 21. brdskog armijskog korpusa na položajima Šljivovica — s. Planinica — s. Jasen (kod Kolašina). Najžešća je borba bila u rejonu Šljivovice. Prema nepotpunim podacima, neprijatelj je imao oko 160 mrtvih i ranjenih, a 41 vojnik i oficir je zarobljen. Zaplenjeno je: 13 mitraljeza, 3 minobacača, 10 automata. 120 pušaka. 14 pištolja, mnogo municije i druge opreme. Ukupni gubici 5. brigade: 8 mrtvih i 12 ranjenih boraca.
- 28/29. decembar — Jedinice 9. crnogorske udarne brigade 3. udarne divizije NOVJ oslobodilo s. Mateševo (kod Kolašina), a zaštitni delovi nemačke 181. pešadijske divizije povukli su se iz sela prema Kolašinu.
29. decembar — Peta proleterska (crnogorska) udarna brigada 3. udarne divizije NOVJ počela opšti napad na Kolašin, u kome su se nalazili delovi nemačke 181. pešadijske divizije. Borba, vođena celog dana, završena je oslobodenjem Kolašina i njegove neposredno okoline. Napuštajući grad neprijatelj je porušio most na r. Tari. Prema nepotpunim podacima neprijatelj je imao 70 mrtvih i preko 120 ranjenih vojnika, a 11 italijanskih fašista je zarobljeno. Zaplenjeno: 1 mitraljez, 5 p. mitraljeza, preko 27 pušaka i veća količina pešadijske i artiljerijske municije i druge ratne opreme.
31. decembar — Na položajima Medeno guvno — Razvršje — s. Pržišta (kod Mojkovca) 7. crnogorska omladinska brigada »Budo Tomović* 3. udarne divizije NOVJ napala nemačko snage. U oštroj borbi neprijatelj je odbačen sa Medenog guvna i Razvršja, dok se u rejonu Pržišta uporno branio. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni, a 7. brigada je imala 2 mrtva i 4 ranjena borca.
- Na položajima Pavlovo brdo — Cer (kod Bijelog Polja) 6. crnogorska udarna brigada Primorske operativne grupe 2. udarnog korpusa NOVJ napala nemačke snage i nanela im gubitke od 40 mrtvih i više ranjenih vojnika. Brigada je imala 4 poginula borca.

HRVATSKA

1. decembar — Naredbom GŠ NOV i PO za Hrvatsku. Veterinarski odsek Sanitetskog odeljenja GŠ NOV i PO za Hrvatsku reorganizovan u Veterinarsko odeljenje.
- Kod s. Mahičnog (na pruži Karlovac — s. Ozalj) jedinice Zumberačke brigade 34. divizije NOVJ zauzele neprijateljsko uporište u fabrici eksploziva "Titanit", koje su branili delovi 3. bataljona domobranske 12. pešadijske brigade. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 58 zarobljenih vojnika. Zaplenjeno je: minobacač sa 153 mine, mitraljez, p. mitraljez, 65 pušaka, 8.500 metaka, 50 pari odela i druga oprema.
- 1/2. decembar — Dvanaesta proleterska udarna brigada 12. udarne divizije NOVJ napala s. Cepin (kod Osijeka), u kome se branio jedan nemački policijski bataljon i četa ustaša. Napad nije uspeo zbog jakog otpora i zbog nedovoljnih podataka o jačini neprijatelja.
- Delovi Karlovačkog NOP odreda i 3. bataljona 3. brigade 43. divizije NOVJ zauzeli s. G. Pokuplje (kod Karlovca), u kome su se branili delovi 3. bataljona domobranske 12. pešadijske brigade. Zarobljeno je 50 domobrana, a zaplenjeno: 40.000 metaka, 50 pušaka, 3 mitraljeza, p. mitraljez, minobacač sa 78 mina, 4 automata, 125 bombi i druga oprema.
2. decembar — Jedinice 33. divizije NOVJ i 1. zagorske NO brigade zauzele s. D. Gudovac i s. V. Korenovo (kod Bjelovara), Veći deo posade u s. V. Korenovu se predao, a posada u s. D. Gudovcu bila je uglavnom uništena. Zaplenjeno je: 170 pušaka, 3 automata, 15 p. mitraljeza, 5 mitraljeza, 1 minobacač, 11.000 metaka i drugi ratni materijal.
- Dva bataljona Omladinske udarne brigade "Joža Vlahović" 40. divizije NOVJ upala u Slav. Požegu i zauzela fabriku špirtusa, bolnicu i nekoliko utvrđenih zgrada. Zatim su se morali povući, jer se ostale jedinice njihove brigade nisu probile u grad.
- Jedinice 40. divizije NOVJ zauzele Pleternicu (kod Slav. Požege), u kojoj se branio 2. bataljon 1. brdske brigade ustaško-domobranske 7. brdske divizije.
3. decembar — Naredbom GŠ NOV i PO za Hrvatsku 9. divizija NOVJ nazvana udarnom.
- Kod s. Cugovca (blizu Čazme) dve čete ustaša i domobrana iz s. Gradeca napale na delove 32. divizije NOVJ. Neprijatelj je razbijen i odbačen u polazni garnizon.
- Kod s. Novigrada Podravnog oko 1200 ustaša iz Koprivnice napalo na jedinice 3. brigade "Pavlek Mihovil Miškina" 32. divizije NOVJ. Neprijatelj je, uz gubitke od 26 mrtvih i 34 ranjena, odbačen u polazni garnizon.
- Na Kordunu, u prisustvu sekretara CK KPH, održana prva okružna skupština. Izvršni odbor ONO odbora podneo je članovima plenuma i predstavnicima NOF-a, ZAVNOH-a i NKOJ-a iscrpan izveštaj o svom dotadašnjem radu.
- Na svečanoj konferenciji omladine Banije prikazani rezultati dvomesečnog omladinskog takmičenja.
- Na Kordunu održani izbori za članove okružnih sudova.
- U s. Siveriću (blizu Drniša) održan prvi sastanak rudara. Prisustvovalo je oko 350 rudara.
- Održana konferencija NOF-a za srez Tinjan (u Istri).
4. decembar — Kod s. Kompatora (blizu Ivanić-Grada) nemačke i ustaške snage iz s. Ludina napale Moslavački NOP odred i potisle ga u pravcu s. Mustafine Klade.
- Održana okružna konferencija AFZ-a za okrug Split.
- 4/5. decembar — Druga udarna brigada 7. udarne divizije NOVJ napala ustaško-domobransko uporište u s. Mošćenici (kod Siska). Iako je veći deo uporišta bila zauzela, ujutro se morala povući zbog snažnog pritiska ustaško-domobranskih pojačanja iz Petrinje i Siska.
5. decembar — Kod s. Cugovca i s. Sv. Ivana Zabna neprijateljske kolone iz Križevaca i s. Gradeca napale na delove 32. divizije NOVJ i potisnule ih u pravcu s. Srpske Kapele.
- 5/6. decembar — Pod pritiskom jedinica 40. divizije NOVJ, delovi ustaško-domobranske 7. brdske divizije napustili Slav. Požegu i povukli se u s. Novu Kapelu i s. Batrinu. Tada su u Slav. Požegu ušle jedinice 40. divizije NOVJ.

Po drugim podacima ta uporišta su zauzela 1. decembra 1944.

- Jedinice 4. dalmatinske udarne brigade 9. udarne divizije NOVJ oslobodile s. Zrmanju Vrelo (kod Knina), gde se branilo oko 200 nemačkih vojnika.
- 6. decembar — Po naređenju Slaba 4. korpusa NOVJ rasformirana 2. udarna brigada 7. udarne divizije NOVJ a njenim ljudstvom popunjene ostale brigade te divizije. Dotadašnja 4. brigada preimenovana je u 2. udarnu brigadu 7. divizije NOVJ.
- 7. decembar — U Dubrovniku izabran Gradski NO odbor.
- 7/S. decembar — Jedinice 33. divizije NOVJ zauzele s. Batinu i s. Husain (kod Kutine). Nemačke jedinice su imale 70 poginulih i 10 zarobljenih vojnika. Zaplenjeno: 7 mitraljeza, 4 automata, 40 pušaka i 100.000 metaka.
- 8. decembar — Po naređenju Štaba 4. korpusa NOVJ rasformiran Operativni štab za Kordun.
— Jedinice Karlovačke udarne brigade i 2. bataljon Zumberačke brigade 34. divizije NOVJ zauzeli sela Zamršje i Luku (kod Karlovca), u kojima su se branile ustaše.
— U Splitu održana konferencija apotekara i pravnika toga grada.
— Jedan puk 233. pešadijske divizije Crvene armije ušao u Viroviticu.
— Jedinice i), udarne divizije NOVJ oslobodile s. Otrić (kod Gračaca), u kome se branila jaka nemačka posada.
- 9. decembar — U rejonu s. Moštanice, s. Stražbenice, s. Letovanca i s. Trniana (blizu Petrinje) jedinice 7. udarne divizije NOVJ odbile napad delova nemačke 1. kozačke konjičke divizije i ustaških snaga iz s. Komareva i s. Blinjskog Kuta.
— Kod Gračaca jedinice 35. divizije i 2. brigada 13. divizije U. korpusa NOVJ uništile nemački združeni odred, jačine oko 1400 vojnika (iz sastava nemačke 264. pešadijske, 373. i 392. legionarske divizije). Poginulo je 260, ranjeno 45, a zarobljeno 826 neprijateljskih vojnika. Zaplenjena je velika količina ratnog materijala.
— U Delnicama otpočeo dvodnevni slet omladine Gorskog kotara i Hrvatskog primorja, boraca 43. divizije NOVJ i predstavnika omladine Slovenije.
- 10. decembar — Kod s. Vir-Bukevlja 3. brigada »Pavlek Mihovil Miškina« 32. divizije NOVJ prebacila se preko r. Drave i napala s. Zdalu (blizu Koprivnice). Zbog neuspeha u prvom napadu, sutradan je r. Dravu prešla i 1. udarna brigada »Braća Radić« 32. divizije NOVJ. ali su obe brigade povučene na desnu obalu r. Drave zbog prodora jakih neprijateljskih snaga iz Koprivnice u pravcu Zdale.
— Kod s. Donjara, s. Lepavne, s. M. i V. Mučne (na komunikaciji Križevci — Koprivnica) 1. zagorska NO brigada iz zasede napala delove nemačke 1. kozačke konjičke divizije, ali su se oni. posle dvodnevnih borbi, uz osetne gubitke, probili u Koprivnicu.
— Jedinice udarne brigade »Franjo Ogulinac Seljo« zauzele s. Babiće (na komunikaciji Zagreb — Jastrebarsko), gde se branio 4. bataljon domobranske 20. pešadijske brigade. Neprijatelj je imao 24 mrtva i 206 zarobljenih vojnika i oficira. Zaplenjeno je: 12 minobacača sa 1956 mina, 7 mitraljeza, 15 p. mitraljeza, 217 pušaka, 10 pištolja, 8 automata, 55.000 metaka, 400 bombi i diugn oprema.
— Na sednici Predsedništva ZAVNOH-a formiran Odbor za pomoć Dalmaciji, Hrvatskom primorju, Gorskog kotaru i Lici.
— Održana konferencija NOF-a za srez Sisak.
— U Pokuplju otvorena izložba na kojoj su prikazani: razvitak i rad narodne vlasti u Pokuplju, rad Turopoljsko-pokupskog vojnog područja i uspeši 34. divizije NOVJ.
- 11. decembar — Jedinice 12. proleterske udarne brigade 12. udarne divizije NOVJ razbile jednu nemačku policijsku četvu u s. Vrbici (kod Đakova) i oslobodile to selo. Zaplenjeno je: 500 mina za minobacače, 170.000 metaka, 2500 ručnih bombi, 2000 litara benzina i drugi ratni materijal.
- 12. decembar — Otpočeo petodnevni napad jedinica 8. udarne divizije NOVJ na delove 7. ustaške brigade i četničke grupacije popa Đujića duž puta Drežnik-Grad — s. Lička Jesenica. Posle obostranih napada i protivnapada neprijatelj je imao 211 mrtvih i ranjenih vojnika, a jedinice 8. udarne divizije — 9 poginulih i 33 ranjena borca.
— Po naređenju Štaba 8. korpusa NOVJ Komanda splitskog vojnog područja dobila naziv: Komanda vojnog područja srednje Dalmacije.
— Po naređenju Štaba 8. korpusa NOVJ rasformirana Komanda cetinskog vojnog područja.

- 12/13. decembar — Jedinice 33. divizije NOVJ izvršile neuspeo napad na ustaško-domobransko uporište u s. Zbegovači (kod Kutine), porušile 2 mosta i oštetile železničku prugu na 20 mesta.
13. decembar — GŠ NOV i PO za Hrvatsku uputio VS NOV i POJ sledeći izveštaj: predstavnici Crvene armije obavestili Stab 6. korpusa NOVJ da se iz Mađarske može prebacivati ratni materijal potreban NOVJ. U vezi s tim on je pitao da li se u Slavoniji može obrazovati komisija za prijem i raspodelu tog materijala.
14. decembar — U rejonu s. Bratine (kod Jastrebarskog) jedinice Zumberačke brigade 34. divizije NOV.T odbile dvodnevni napad delova nemačkog 1. rezervnog lovačkog puka i 5. ustaškog bataljona iz Jastrebarskog i prinudile ih na povlačenje u pravcu s. Kupčine.
- Otpočeo dvodnevni napad Osječke udarne brigade 12. udarne divizije NOVJ na s. Široko Polje. Brigada se morala povući zbog intervencije jačih ustaško-domobranskih i nemačkih snaga iz Osijeka.
- Kod ž. st. Ivankovo saveznička avijacija bombardovala prugu Slav. Brod — Vinokovi. Oštećene su zgrade, stanična postrojenja i 27 v3gona, a 8 vagona je uništeno.
15. decembar — Kod s. Sv. Tri Kralja (blizu Koprivnice) dve čete iz sastava nemačke 1. kozačke konjičke divizije i dve Ceto ustaša iz s. Novigrada Podravnog izvršile neuspeo napad na jedinice 1. zagorske NO brigade. Neposredno posle toga 1. zagorska NO brigada je napala te snage u s. Novigradu Podravskom, ali napad nije uspeo.
- Decembar p. p. — U s. Čučerju (blizu Zagreba) ustaše obesile 20 simpatizera NOP-a. Tom vešanju je prisustvovao poglavnik NDH Ante Pavelić.
- Decembar s. — Po naređenju Štaba 6. korpusa NOVJ rasformiran Osječki NOP odred.
16. decembar — Jedinice 40. divizije NOVJ, u cilju podrške virovitičkom mostobranu, otpočele blokadu nomačkih i ustaško-domobranskih uporišta u Našicama i s. Durđevcu. Blokada je trajala do 31. decembra, kada su se jedinice 40. divizije NOVJ povukle.
- U Slunju održana piva skupština radnika sreza Slunj. Izabran je radnički odbor od 8 članova. Skupština je ujedno odlučila da se osnuje radnički dom, koji će biti središte života radnika u tom srezu.
17. decembar — U Splitu, na konferenciji NOF-a, izabran Gradski odbor NOF-a za Split.
- Dve brigade 13. divizije NOV.T izvršile neuspeo napad na dva ustaška bataljona i delove 847. puka nemačke 392. legionarske divizije u s. Bilaju (kod Gospića).
18. decembar — Jedinice 1. udarne brigade »Vasilj Gaćeša« i 3. brigade 7. udarne divizije NOVJ, 1. udarne brigado 8. udarne divizije NOV.T i Unske operativne grupe zauzele Drežnik-Grad i s. Sadilovac, u kojima su se branile ustaše. Zaplenjeno je: 1 protivtenkovski top sa 100 granata, 1 minobacač sa 180 mina, 3 p. mitraljeza, 32 puške, 10.000 metaka i druga oprema.
- Kod s. Kalinovca (blizu Koprivnice) 2. brigada »Matija Gubec« 32. divizije NOV.I napala delove nemačke 1. kozačke konjičke divizije pa se, posle kratke ali oštre borbe, povukla.
19. decembar — U blizini s. Oborova (kod Zagreba) 1. i 2. bataljon Turopoljsko-posavskog NOP odroda napali iz zasede neprijateljsku motorizovanu kolonu i naneli joj gubitke od 16 mrtvih i ranjenih. Uništena su 4 kamiona.
- Po naređenju Štaba U. korpusa NOVJ rasformiran 3. bužetsko-porečki (istarski) NOP odred.
20. decembar — Naredbom GŠ NOV i PO za Hrvatsku nazvane udarnom 13. i 35. divizija NOVJ.
- Odeljenje pravosuđa ZAVNOH-a izdalo uputstvo za izvršenje sudskih kazni.
- U Splitu održana 1 konferencija Antifašističke omladine grada Splita. Pored delegata prisustvovali su predstavnici Gradskog odbora NOF-a, USAOH-a i omladine Dubrovnika, Šibenika, Biokova i Zadra.
- Delovi Karlovačke udarne brigade 34. divizije NOVJ zauzeli ž. st. Draganići (na pruzi Zagreb — Karlovac), koju su branili dolovi 1. bataljona domobranske 12. pešadijske brigade. Zaplenjene su 23 puške, 1 mitraljez, 1 p. mitraljez, 8000 metaka i druga oprema.

21. decembar — Od rana zadobijenih prethodnog dana, u borbi protiv delova nemačke 1. kozačke konjičke divizije kod s. Podrav. Kloštra (blizu Virovitice), umro komandant 2. brigade »Matija Gubec« 32. divizije NOVJ Stevan Došen, narodni heroj.
- U Splitu održana I konferencija okružnih dopisnika Dalmacije i članova redakcije »Slobodna Dalmacija«. Govorilo se o organizovanju dopisništva.
22. decembar •— Na komunikaciji s Ličko Petrovo Selo — Korenica (sada: Titova Korenica) jedinice 2. udarne brigade 8. udarne divizije NOVJ napale iz zasede nemačke i ustaške delove iz s. Ličkog Petrovog Sela. U osmočasovnoj borbi neprijatelj je prinuđen na povlačenje u polazni garnizon. Zapaljena su 3 kamiona, a 1 kamion i 2 prikolice su zaplenjeni.
23. decembar Iz Đakova otpočeo petodnevn napad nemačkih jedinica i 15. ustaškog bataljona u pravcu s. Levanjske Varoši, protiv Osječke udarne brigade 12. udarne divizije NOVJ. Levnjsku Varoš neprijatelj je zauzeo 27. decembra.
- Na komunikaciji s. Ličko Petrovo Selo — Korenica (sada. Titova Korenica) jedinice 2. udarne brigade 8. udarne divizije NOVJ napale iz zasede nemačke delove iz Korenice i posle kraće borbe prinudile ih na povlačenje u polazni garnizon.
- Oko 2000 ustaša upalo u s. Hruševac (kod Zagreba), gde su poklali 18 simpatizera NOP-a. zapalili 57 kuća i 100 drugih zgrada, a u logor oterali 70 lica, većinom staraca i žena.
- U Splitu, u organizaciji Kluba kulturnih radnika Dalmacije, otvorena izložba radova 28 umetnika-partizana. Izloženo je 106 radova s tematikom iz NOB-a.
24. decembar — Jedinice Karlovačke udarne brigade i udarne brigade »Franjo Ogulinac Seljo« 34. divizije NOVJ zauzele s. Domagović i s. Lazinu (kod Jastrebarskog), u kojima su se branili delovi 5. ustaškog bataljona. Neprijatelj je imao 59 mrtvih i ranjenih i 32 zarobljena, a brigade NOVJ — 3 mrtva i 9 ranjenih boraca. Zaplenjeno je: protivtenkovski top sa 71 granatom, 4 minobacača sa 707 mina, 7 mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 53 puške. 44.000 metaka i druga oprema.
25. decembar — Naredbom GS NOV i PO za Hrvatsku 8. korpus i 20. divizija NOVJ nazvani udarnim.
- U rejonu s. Kloštra i s. Prugovca (kod Koprivnice) delovi nemačke 1. kozačke konjičke divizije i ustaše napali 3. brigadu »Pavlek Mihovil Miškina« 32. divizije NOVJ. Brigada se, posle nekoliko napada i protivnapada, povukla u Grabrovcu (blizu Bjelovara).
27. decembar — Iz Karlovca, s. Zdenčine i s. Rečice otpočeo trodnevni napad delova nemačkog 1. rezervnog lovačkog puka. 30. i 5. ustaškog i domobranskog Regrulnog bataljona na jedinice Karlovačke udarne brigade i udarne brigade »Franjo Ogulinac Seljo« na području s. Bratine, s. Hasan-Brega 1 s. D. Kupčine (kod Jastrebarskog). Posle obostranih napada i protivnapada, pošto mu je osujećena namera da prodro na slobodnu teritoriju, neprijatelj se, zbog velikih gubitaka (410 mrtvih i ranjenih) povukao u polazne garnizone. Jedinice NOVJ su imale 54 mrtva i 118 ranjenih boraca.
- Delovi Zumberačke brigade 34. divizije NOVJ zauzeli s. Draganiće (kod Jastrebarskog), u kome su se branili domobrani i ustaše. Porušena je železnička stanica, kasarna, pruga na 20 mesta i 2 propusta.
- Kod s. Smoljanca (blizu Plitvičkih jezera) delovi 1. udarne brigade 8. udarne divizije NOVJ odbili napad ustaških snaga i naneli im gubitke od oko 12 mrtvih i mnogo više ranjenih vojnika.
- Kod s. Levanjske Varoši (blizu Đakova), u borbi protiv nemačkih vojnika i ustaša, poginuo komandant 12. udarne divizije NOVJ Milan Stanivuković, narodni heroj.
28. decembar — Otpočeo dvodnevn rad IH zasedanja Oblasne skupštine NO odbora Dalmacije. Pošto je pročitana izveštaj o radu Oblasnog odbora, doneta je odluka o spajanju Okružnog NO odbora za srednju Dalmaciju i Okružnog NO odbora za srednjodalmatinsko otočje u jedan odbor: Okružni NO odbor za srednju Dalmaciju.
- Kod s. Grede (blizu Siska) delovi Turopoljsko-posavskog NOP odreda odbili napad nemačkih i ustaških snaga, sprečivši time pljačku i teror nad stanovništvom.
- Kod s. Sv. Tri Kralja (blizu Tuheljskih Toplica, kod Klanjca), u borbi protiv ustaša, poginuo komandant 1. bataljona Zagorskog NOP odreda Josif Jutriša Janko, narodni heroj.
- Kod s. Sedlarice i s. Turnašice (blizu Virovitice) delovi nemačke 1. kozačke konjičke divizije i ustaške snage napali 1. zagorsku NO brigadu i 3. brigadu »Pavlek Mihovil Miškina« 32. divizije NOVJ. Brigade su protivnapadom odbile neprijatelja, ali ih je on sledećeg dana prinudio da se povuku u s. Vukosavljevicu.

10. decembar U Skoplju 15. korpus NOVJ organizovao tronedeljni trupni oficirski kurs za komandire četa i vodova, da bi taj kadar osposobio za predstojeće borbe na sremskom frontu.
- U. decevibar — Pripremajući 15. korpus za upućivanje na sremski front, GS NOV i PO za Makedoniju dostavio mu formaciju jedinica (kako formirati divizije, brigade i druge jedinice).
15. decembar — U Skoplju održana prva konferencija AFZ-a za Makedoniju.
- Decembar p. p. — U duhu naredbe GS NOV i PO za Makedoniju od 6. decembra 1944, rasformirana 15. makedonska NO brigada a njeno ljudstvo ušlo u sastav 7. makedonske NO brigade.
- U duhu naredbe GS NOV i PO za Makedoniju od 6. decembra 1944, rasformirana 18. makedonska NO brigadi a njeno ljudstvo ušlo u sastav 3. makedonske NOU brigade.
- U duhu naredbe GS NOV i PO za Makedoniju od 6. decembra 1944, rasformirana 19. makedonska NO brigada a njeno ljudstvo ušlo u sastav 14. makedonske NO brigade (nazivane i Omladinskom brigadom Dimitar Vlahov*).
- Decembar d.p. — U Skoplju, po naređenju GS NOV i PO za Makedoniju, od dotadašnjeg 1. konjičkog divizionu i ljudstva koje je ranije služilo u konjičkim jedinicama, formirana 1. makedonska konjička brigada.
18. decembar — Pri CK KPM formirani partijski kursovi /a članove partijskih komiteta.
20. decembar — U rejonu s. Desivojca (na Skopskoj Crnoj gori) 2. bataljon 17. makedonske NO brigade, posle vrlo teško noćne borbe protiv snaga balista, uz osetne gubitke, povukao se s položaja.
21. decevibar — GS NOV i PO za Makedoniju, u vezi sa traženjem Operativnog štaba NOV i PO za Kosovo i Metohiju, naredio 41. diviziji NOVJ da u zajednici sa kosovsko-metohijskim jedinicama čisti područje Kačanika, Uroševca i Gnjilana od balista.
- 2(1. decevibar — GS NOV i PO za Makedoniju izdao naredbu u kojoj precizira nadležnost sudskih organa u pogledu hapšenja i izricanja sudskih kazni.
28. decembar — U Skoplju otpočelo sa trodnevnom radom II vanredno zasjedanje ASNOM-a. kome je prisustvovao potpredsednik NKOJ-a Edvard Kardelj. Izabrano je novo predsedništvo ASNOM-a.
31. decembar — U rejonu s. Zmuje — s. Gmine (na Skopskoj Crnoj gori) pri čišćenju terena. 16. makedonska NOU brigada 42. divizije NOVJ zarobila oko 500 balista (oko 200 njih sa oružjem je prišlo makedonskoj (šiptarskoj) NOU brigadi. Neprijatelj je imao oko 45 mrtvih. Zaplenjeno je: 650 pušaka, 19 p. mitraljeza, 3 mitraljeza, 2 minobacača. 1 top i druga ratna oprema. Brigada je imala 3 mrtva i 4 ranjena borca.
- Decembar Izvršena reorganizacija GS NOV i PO za Makedoniju. Formirana su sledeća od - ljenja: generalštabno, artiljerijsko, inženjerij-ko, motorizacijsko, vazduhoplovno. personalno, ekonomsko, sanitetsko, veterinarsko, sudsko i propagandno (neka ranije formirana odeljenja samo su reorganizovana).

SLOVENIJA

1. decembar — Iz garnizona Šoštanja, s. Gorenja, s. Paške Vasi i Polzele jake nemačke vojne i policijske snage napale 2. slovenačku udarnu brigadu »Ljubo Serčer« i 13. slovenačku udarnu brigadu »Mirko Bračić 14. udarne divizije NOVJ u rejonu s. Topolščice, s. Kloštara, s. Ogradnika i s. Gneča. s ciljem da so probiju na oslobođenu teritoriju Gornje savinjske dolino. U žestokim bliskim borbama nemačke snage su odbačene u polazne garnizone.
2. decembar — U rejonu s. Gorenju i s. Soteske (kod Mozirja) 13. slovenačka udarna brigada »Mirko Bračić 14. udarne divizije NOVJ vodila oštre borbe protiv nemačkih vojnih i policijskih jedinica koje su iz Gorenja, uz artiljerijsku podršku, nadirale na slobodnu teritoriju. Brigada se zatim, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla u rejon s. Lepo Njive (kod Mozirja).
- Iz garnizona Idrije, Žirija, s. Lučna, s. Gorenje Vasi i uporišta u dolini r. Bače jako snage nemačke 188. rezervne brdske divizije i 10. SS policijskog puka napale 31. diviziju NOVJ u rejonu s. Goropeka, Golog vrha, s. Oreheka i s. Zakriža (kod Cerkna). Posle trodnevnih borbi neprijatelj je prinuđen da se povuče u polazne garnizone.

3. decembar
- U rejonu s. Gneča, s. Sv. Antona i s. Skorna (kod Mozirja) 2. slovenačka udarna brigada »Ljubo Sercer« i 13. slovenačka udarna brigada »Mirko Bračić« 14. udarne divizije NOVJ vodile oštre borbe protiv nemačkih snaga koje su nadirale iz garnizona Šoštanja, s. Gorenja i s. Polzele. Posle dvočasovne borbe edbijene su nemačke snage iz Šoštanja, dok se brigada -Mirko Bračić-. zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla od s. Gneča ka s. Brezju (kod Mozirja).
  - U s. Kovorju (kod Tržiča) Kokrški NOP odred 4. operativne zone NOV i PO Slovenije napao belogardističku uporište jačine 50 vojnika. Posle dvočasovne borbe on je uporište, miniranjem, porušio, ali ga nije zauzeo, jer je, zbog pomanjkanja municije, odustao od daljih napada.
  - U rejonu s. Razpotja (kod Idrije) 16. slovenačka brigada Janko Premrl Vojko 31. divizije NOVJ vodila ostru jednodnevnu borbu protiv nemačkih snaga koje su nadirale u dve kolone. Najzad, odbivši tri juriša, ona ih je odbacila u Idriju.
  - U rejonu s. Lajša (kod s. Gorenje Vasi) 7. slovenačka udarna brigada »France Prešern« 31. divizije NOVJ vodila višerasovnu borbu protiv nemačkih policijskih i žandarmerijskih snaga koje su nadirale iz s. Gorenje Vasi i s. Hotavlja, te ih najzad odbacila u polazne garnizone.
4. decembar
- Iz rejonu Gorice nemačka 71. pešadijska divizija prebačena u rejon Strasburga.
  - Iz Celja, Šoštanja, Crne i Zelezne Kaple snage nemačkog 18. landesšicen puka i 18. brdskog lovačkog puka »Trek« i delovi 13. 17. i 25. SS policijskog puka otpočeli opšti napad na oslobođenu teritoriju u Gornjoj savinjskoj dolini. Posle četvorodnevnih borbi jedinice 14. udarne divizije NOVJ povukle su se od komunikacija i napuštajući frontalnu odbranu Slobodne teritorije, iznenadnim napadima na pojedine kolone nanosile neprijatelju znatne gubitke.
  - U rejonu s. Zavodnja (kod Šoštanja) 2. slovenačka udarna brigada Ljubo Sercer« 14. udarne divizije NOVJ vodila višerasovnu ostru borbu protiv nemačkih snaga koje su, uz artiljerijsku podršku, nadirale iz Šoštanja. Odbivši tri juriša, ona se u večernjim časovima, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla u rejon Kramarjev vrh — s. Kolnik — s. Skobir (na pl. Razboru).
  - U rejonu s. Slatine, s. Gneča i s. Skoma (kod Šoštanja) 13. slovenačka udarna brigada »Mirko Bračić« 14. udarne divizije NOVJ vodila ostru borbu protiv jakih nemačkih snaga koje su nastojale da se probiju u pravcu s. Lepe Njive, te ih odbacila na polazne položaje.
5. decembar
- U rejonu s. Kolnik — s. Skobir (na pl. Razboru) 2. slovenačka udarna brigada »Ljubo Sercer« 14. udarne divizije NOVJ vodila ostru borbu protiv nemačkih kolona iz Šoštanja i Slovenj-Građeca, a zatim se, zbog većeg broja nepokretnih ranjenika, preko s. Štakna i pl. Smrekoveca povukla u rejon Podplanine (kod Ijubna).
6. decembar
- Iz s. Razdrtog (kod Postojne) 75 naoružanih Francuza prebegli iz sastava nemačke 188. rezervne brdske divizije i priključili se jedinicama NOVJ.
  - U rejonu s. Smihel — s. Prošeka — s. Sv. Urban (kod Mozirja) 13. slovenačka udarna brigada »Mirko Bračić« 14. udarne divizije NOVJ vodila ostru višerasovnu borbu protiv nemačkih snaga koje su iz Šoštanja, s. Letuša i Braslovča nadirale ka Mozirju. Brigada se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, delom snaga povukla u rejon s. Gostečnika (kod Mozirja), dok je na pravcu s. Letuš — Mozirje zadržala nemačke snage.
8. decembar
- U rejonu s. Krušnog Vrha i s. Luže (kod Trebnja) 11. slovenačka brigada Miloš Zidanšek« 4. operativne zone NOV i PO Slovenije vodila višerasovnu blisku borbu protiv nemačko-domobrantskih snaga koje su, u više kolona, nadirale iz garnizona St. Vida (kod Stične). Brigada se zatim, zbog nadmoćnosti neprijateljskih snaga prebacila u rejon s. Liseca (kod Zužemberka).
9. decembar
- Po naređenju Štaba 4. operativne zone NOV i PO Slovenije, 13 slovenačka udarna brigada »Mirko Bračić« 14. udarne divizije NOVJ napustila odbranu slobodne teritorije Gornje savinjske doline, pa se kod s. Smarjete (blizu Rimskih Toplica), posle petočasovne borbe, preko r. Savinje probila na područje s. Planine na Kozjanskorn, kako bi napadima u tom rejonu primorala neprijatelja da povuče deo snaga iz Gornje savinjske doline.
10. decembar
- Kod s. Pilštanja Kozjanski NOP odred 4. operativne zone NOV i PO Slovenije vodio četvororasovnu borbu protiv nemačkih kolona iz s. Senova (kod Rajhenburga) i s. Buča (kod Sedlarjeva). Odred se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukao na pl. Bohor posle čega su nemačke jedinice zaposlele s. Pilštanj, s. Jurklošter, s. Planinu i s. Kozje.

12. decembar — U s. Jurklošteru (kod Rimskih Toplica) 1. bataljon Kozjanskog NOP odreda 4. operativne zone NOV i PO Slovenije izvršio demonstrativan napad na nemačku posadu. Snage na obezbeđenju su razbile jaku nemačku kolonu koja je iz Sevnice nadirala u pomoć napadnutom garnizonu.
- Kod s. Govejeka 3. bataljon Iff. slovenačke brigade ••Janko Premrl Vojko• 31. divizije NOVJ razbio nemačke snage koje su nadirale iz Idrije i odbacio ih u dolinu r. Žirovnice.
- U. decembar — Kod s. Šljaka (blizu Sežane) 18. slovenačka (Bazovlška) udarna brigada 30. divizije NOVJ razbila jaku nemačku kolonu koja je nadirala iz Sežane. Zbog loga je nemačka posada napustila s. Stjak i povukla se u Sežanu.
- Između železničkih stanica Sentilj (kod Dravograda) i Ernovž (u Austriji) minersko-sabotažni vod Lackovog NOP odreda 4. operativne zone NOV i PO Slovenije minirao prugu i srušio nemački vojni transport. Toni prilikom je poginulo oko 160 nemačkih vojnika.
15. decembar — Iz zatvora «Stari pisker» u Celju 4. politička aktivista OF oslobodili 360 zatvorenika, među kojima se nalazio veći broj pripadnika OF koje su nemačke vlasti osudile na smrt.
16. decembar — U s. Planini (kod Sevnice) 13. slovenačka udarna brigada Mirko Bračić 14. Udarne divizije NOVJ napala nemačku posadu. Kad je posadi pristiglo pojačanje iz sastava jedne ustaške čete, koje joj je, pod zaštitom magle, udarilo u leđa, slovenačka brigada se pod borbom povukla iz s. Planine ka s. Dobjti, nanevši neprijatelju gubitke od oko 140 mrtvih.
17. decembar — Nemačke snage — 28. SS policijski puk i Nastavni bataljon divizije »Brandenburg« iz Kamnika i 13. i 17. SS policijski puk iz Zelezne K; pie (u Austriji) i Crn? — sa jugozapada i severa otpočele napad na oslobođenu teritoriju Gornje savinjske doline. Posle višednevnih borbi duž drumova Crnelec — Gornji Grad i Luč — Solčava nemačke snage su zauzele Ljubno, Luče. Gornji Grad, Mozirje i Solčavu, a jedinice 4. operativne zone NOV i PO Slovenije povukle su se u planine. Borbe su vodene sve do 5. januara 1945.
- U s. Bistrici (blizu Maribora) četa Lackovog NOP odreda 4. operativne zone NOV i PO Slovenije zauzela nemačko žand. rmc.ri.isko uporište i u fabrici kože uništila sve mašine.
- U s. Suhoru (kod Metlike), naredbom GŠ NOV i PO Slovenije, od italijanskih boraca u jedinicama NOV i PO Slovenije formirana 24. brigada Fontanel-. Ona se, u sastavu 7. korpusa NOVJ, borila sve do završetka rata.
18. decembar — Kod varošice Rabelj (u Italiji) 3. bataljon 18. slovenačke (Bazoviške) udarne brigade 30. divizije NOVJ uništio sva postrojenja u rudniku olova. Zbog toga je eksploatacija rudnika obustavljena do kraja rata.
- U rejonu s. Gore (kod Slovenskih Konjica) 2. slovenačka udarna brigada »Ljubo Šercer«. 14. udarne divizije NOVJ vodila oštru borbu protiv nemačkih snaga koje su nadirale sa pravca s. Spitaliča i s. Crešnfce. Brigada se uveče, zbog nadmoćnosti nemačkih jedinica, preko s. Kraperka prebacila u s. Cerovcc (kod Grobelna).
- U s. Gorenjoj Vasi (kod Škofje Loke) 16. slovenačka brigada Janko Premrl Vojko• 31. divizije NOVJ napala nemačko-belogardističku posadu, razmeštenu u 6 otpornih tačaka. Brigada je 20. decembra, posle dvodnevni uličnih borbi, zbog prodora tenkova iz Škofje Loke odustala od daljih napada. Ostale jedinice 31. divizije, na obezbeđenju u pravcu s. Žirija, s. Rovta, s. Crnog Vrha i Škofje Loke, vodile su uspešne borbe protiv nemačkih snaga koje su nadirale u pomoć posadi Gorenje Vasi, ali zbog nedostatka protivtenkovskog oružja nisu mogle sprečiti prodor tenkova iz Škofje Loke.
19. decembar — U rejonu s. Ceroveca i s. Lekmarja (kod Grobelna) 2. slovenačka udarna brigada »Ljubo Šercer« 14. udarne divizije NOVJ vodila viščasovnu oštru borbu protiv jake nemačke kolone iz s. Šmarja pri Jelšah i odbacila je u pravcu s. Zibike (kod Rogoške Slatine).
- Iz Gorice, Trsta, Postojne i Idrije delovi nemačke 188. rezervne brdske divizije, italijanske divizije »San Marko« i nemačkog 10. SS policijskog puka, četnici i slovenački domobrani napali jedinice 30. divizije NOVJ na oslobođenoj teritoriji u širem rejonu Trnovskog gozdu. U oštrim borbama do 5. januara 1945. kod s. Trnova, s. Lokava, s. Tribuše, s. Cepovana, s. Lokoveea i na Šentviškoj gori, snage 30. i 31. divizije NOVJ su primorale neprijatelja da se povuče u polazne garnizone.

20. decembar — U rejonu s. Otlice (kod Ajdovščine) 17 slovenačka brigada Simon Gregorčič 30. divizije NOVJ vodila oštre borbe protiv nemačko-četničkih snaga koje su iz Postojne, preko s. Cola, nadiralo ka Trnovskom gozdu. Brigada se sutradan, zbog nadmoćnosti neprijateljskih snaga povukla u rejon s. Mrzle Rupe (kod Idrije), nanevši neprijatelju znatne gubitke.
21. decembar — U rejonu s. Rakoveca (kod Grobelna) 2 slovenačka udarna brigada Ljubo Serčer 14. udarne divizije NOVJ vodila oštru tročasovnu borbu protiv nemačkih snaga koje su nadirale iz Grobelna i St. Jurija. Brigada se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla ka s. Lekmarju, a uveče se prebacila u rejon s. Gora (kod Slovenskih Konjica).
- 21/22. decembar — U Cerknom održana pokrajinska konferencija Saveza slovenačke omladine i italijanske antifašističke omladine. Učestvovalo je 40 delegata, među kojima 12 delegata iz italijanske partizanske divizije Garibaldi Natizone :
22. decembar — Da bi smanjila pritisak nemačkih snaga na jedinice 30. divizije NOVJ u rejonu Trnovskog gozda, 31. divizija NOVJ, ria povratku iz Gorenjske, napala nemačko-domobranske garnizone n. Vcharše, Idriju i Spodnju Idriju i primorah nemačke snage da izvuku deo jedinica iz borbi na Trnovskom gozdu i pojačaju posade u Idriji i Spodnjoj Idriji.
- Naredbom Štaba 4. operativne zone NOV i PO Sloveniji ukinuta Komanda Gornjeg savinjskog vojnog područja i Komanda Kamniško-zasavskog vojnog područja, a umesto njih obrazovana Komanda Kamniško-savinjskog vojnog područja
23. decembar — U s. Čepovanu (kod Gorice) I. bataljon 19. slovenačke brigade Srečko Kosovel 30. divizije NOVJ napao nemačku posadu i snažnim jurišem odbacio je u donji deo sela. Zbog brze Intervencije jakih neprijateljskih snaga iz s. Lokoveca i s. Grgara, bataljon se povukao iz s. Čepovana, ali je stalnim vatrenim uznemiravanjem prisudio nemačke jedinice da se u zoru povuku ka s. Grgaru
- U rejonu s. Cerkljanski Vrh — s. Ravne - s. Razpotje (kod Cerkna) Ili slovenačka brigada -Janko Premrl Vojko 31. divizije NOVJ impala jaču nemačku kolonu koja je iz Idrije nadirala u pravcu Cerkna. Neprijatelj je, uz znatne gubitke, odbačen u polazni garnizon.
24. decembar — Na povratku iz Dolenjske u Štajersku, 6 slovenačka udarna brigada Slavko Slanđer i 11. slovenačka udarna brigada Miloš Zidanšek 4. operativne zone NOV i PO Slovenije prešle r. Savu između s. Jevnice i s. Kresnic (kod Litije) i stigle u s. Slivno i s. Vače.
- Između s. Vipave i St. Vida 4. bataljon Ili slovenačke (Bazoviške) udarne brigade 30. divizije NOVJ napao nemačku motorizovanu kolonu od 15 kamiona i naneo joj znatne gubitke u ljudstvu i materijalu.
25. decembar — U rejonu s. Vrščeva i s. Otaleža bataljon 10. slovenačke brigade Janko Premrl Vojko i Udarne četa 31. divizije NOVJ napali i razbili nemačku policijsku kolonu koja je iz Idrije nadirala u pravcu s. Zelina. Razbijeni delovi su se utvrdili u kućama u s. Vrščevu, iz kojih su pružali otpor do 27. decembra, kada su uspjeli da i preko r. Idrije i s. Masore prebace u Idriju.
- U s. Nemcima (kod Trnova) delovi 19. slovenačke brigade Srečko IČO ov I 30. divizije NOVJ napali nemačku posadu. Posle petočasovne borbe, kada im je jaka nemačko-italijanska kolona iz Trnova udarila u leđa, oni su se povukli ka s. Lokvama.
26. decembar — U rejonu s. Lokava (na pl. Trnovskom gozdu) 19. slovenačka brigada Srečko Kosovel i Ruski bataljon 18. slovenačke (Bazoviške) udarne brigade 30. divizije NOVJ vodili ceo dan oštru borbu protiv jakih nemačko-Halijanskih snaga iz Trnova koje su napadale uz podršku artiljerije. Neprijatelj je najzad zaposeo s. Lokve.
- Između s. Velikih Zabija i s. Planine (kod Ajdovščine) 18. slovenačka (Bazoviška) udarna brigada 30. divizije NOVJ napala nemačko-italijanske snage i posle kraće borbe odbacila ih u Ajdovščinu.
- U rejon s. Čepovana (kod Nove Gorice) stigla 3. slovenačka udarna brigada Ivan Gradnik 31. divizije NOVJ, kako bi pojačala odbranu slobodne teritorije. Brigada je napala jaku nemačku kolonu iz s. Grgara i posle oštre borbe odbacila je ka s. Lokovecu i s. Grgaru.
- Posle kraćeg prekida, nemačke snage iz snst; >va 13. 17. i 28. SS policijskog puka i 18. brdskog lovačkog puka Trek, iz uspostavljenih uporišta s. Ljubna, s. Luča, s. Solčave, s. Gornjeg Grada, s. Soštanje i s. Crne (u Gornjoj savinjskoj dolini), otpočele napade na jedinice 4. operativne zone NOV i PO Slovenije, a snage 18. landes-

šicen puka napale Kozjanski NOP odred i 2. slovenačku udarnu brigadu »Ljubo Šerčer« 14. udarne divizije NOVJ u rejonu Kozjanskog. Borbe su trajale do 5. januara 1945.

27. decembar — U rejonu s. Podyòlovljeka (kod Kamnika) 1. slovenačka udarna brigada Tone Tomšič« 14. udarne divizije NOVJ vodila višerasovnu oštru borbu protiv nemačkih snaga koje su nadirale iz s. Luča i odbacila ih u polazni garnizon.
- U rejonu s. Lažne (kod Čepovana) 3. slovenačka udarna brigada Ivan Gradnik« 31. divizije NOVJ vodila višerasovnu borbu protiv nemačkih snaga koje su nadirale sa pravca s. Lokava, a zatim se, ispred nadmoćnog neprijatelja, povukla u rejon pl. Kobilica — s. Podčepovan — s. Vrše (kod Čepovana), zatvarajući pravac prema s. Dolenjoj Trebuši.
28. decembar — U rejonu s. Malih Lažna (na pl. Trnovskom gozdu) 19. slovenačka brigada »Srečko Kosovel« 30. divizije NOVJ vodila višerasovnu borbu protiv nemačkih snaga koje su nastojale da se iz s. Lokava i s. Nemaca probiju ka s. Predmeji. Neprijatelj je odbačen na polazne položaje.
- U rejonu s. Kobilice, s. Dola i pl. Koprivnika (kod Čepovana) 3. slovenačka udarna brigada »Ivan Gradnik« 31. divizije NOVJ vodila borbu protiv nemačkih snaga koje su preko s. Lokoveca i s. Lokava nadirale ka Čepovanu. Brigada se prod veče, zbog nadmoćnosti nemačkih jedinica, povukla ka s. Dolenjoj Trebuši i s. Zabrđu (na Banjskoj planoti).
- Kod s. Krtline (blizu Domžala) 6. slovenačka udarna brigada Slavko Šlander« 4. operative zone NOV i PO Slovenije upala u nemačku zasedu. Posle višerasovne borbe deo snaga se probio ka s. Lašni (kod Kamnika), a ostatak se posle dvodnevnih borbi prebacio na pl. Meninu.
20. decembar — Između ž. st. Ponikve i ž. st. Dobovee (na pruzi Celje — Maribor) 13. slovenačka udarna brigada Mirko Bračić 14. udarne divizije NOVJ uništila nemački transportni voz, zaplenivši veće količino materijala i opreme. Zarobljeno je 6 sprovoznika voza, a broj poginulih nije utvrđen.
- U rejonu prevoja Kobilice (kod Čepovana) 2. bataljon 19. slovenačke brigade »Srečko Kosovel« 30. divizije NOVJ vodio tročasovnu borbu protiv nemačkih snaga koje su iz Čepovana nadirale ka Dolenjoj Trebuši. Bataljon se ispred nadmoćnog neprijatelja povukao u pravcu s. Vojsko.
30. decembar — U rejonu s. Lazeca i s. Straže bataljon 16. slovenačke brigade »Janko Premrl Vojko« 31. divizije NOVJ napao jaču nemačku kolonu koja je iz Idrije nadirala ka s. Zelinu. Posle višerasovne borbe neprijatelj se razbijen, preko s. Masore, povukao u Idriju.
- Nemačke snage napustile uporišta na pl. Banjskoj planoti i povukle se u s. Grgar (kod Nove Gorice).
31. decembar — U rejonu s. OtUce i s. Cola (kod Ajdovščine) 18. slovenačka (Bazoviška) udarna brigada 30. divizije NOVJ vodila oštru borbu protiv nemačko-četničkih snaga koje su iz Cola nadirale ka Predmeji. Posle više uzastopnih obostranih juriša ona ih je odbacila ka Colu, nanevši im gubitke od 20 mrtvih i 30 ranjenih.

SRBIJA

1. decembar — Posle dvodnevnih borbi na prostori s. Premeće — s. Loznica (kod Čačka) jedinice 6. srpske Udarne brigade 2. proleterske udarne divizije NOVJ razbile četnički 2. ravnogorski korpus. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 30 zarobljenih. Zaplenjeno: p. mitraljez, 10 pušaka, oko 70.000 metaka, automobil i 30 kola raznog materijala. Brigada je imala 1 poginulog i 3 ranjena borca.
- Na liniji s. Miokovci — s. Liubić (kod Čačka) jedinice 2. krajiške udarne brigade 17. udarne divizije NOVJ napale nemačke položaje. Posle petočasovne oštre borbe one su se povukle na polazni položaj. U borbi je poginulo i ranjeno oko 50 neprijateljskih vojnika, a jedinice NOVJ imale su 11 mrtvih, 45 ranjenih i 12 nestalih boraca.
- Na liniji Veliko brdo — Gradina — Titma (kod Guče) jedinice 16. srpske brigade 25. divizije NOVJ napale četničku Dragačevsku brigadu i, posle oštre borbe, odbacile je ka Ivanjici. Poginulo je 28 a zarobljeno 6 četnika. Zaplenjeno: minobacač, automobil, kola sa hranom i nekoliko pušaka. Brigada je imala 1 poginulog i 4 ranjena borca.
- U s. Rosuljevu (kod Ljubovije) jedinice 1. bataljona 24. srpske udarne brigade 45. divizije NOVJ iz zasede uništile 4 nemačka kamiona i 1 automobil i ubile 35 vojnika i oficira.

- U Novom Sadu. na velikom zboru građana, izabran Gradski odbor JNOF-a za Novi Sad.
- Iz s. Rujišta (kod Kos. Mitrovice) delovi 10. srpske brigade 22. divizije NOVJ, posle kraće borbe, proterali delove četničkog 2. kosovskog korpusa. Ranjeno je 7 a zarobljena su 23 četnika, dok je 10. brigada imala 1 ranjenog borca. Zaplenjeno: p. mitraljez sa G okvira. 12 pušaka. 530 metaka i 7 bombi.
- 1/2. decembar — Dva bataljona 5. sandžačke udarne brigade 37. udarne divizije NOVJ napala na oko 500 nemačkih vojnika na položajima Ravna gora — Alin breg (kod Prijepolja) i uspela da zauzmu Ravnu goru. Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i ranjenih, a zaplenjena su 2 p. mitraljeza. Gubici bataljona 5. brigade: 1 poginuo i 3 ranjena borca.
- 2. decembar — Kod s. Vrbice i Vrbičkog potoka, u pokretu od Gnjilana ka Janjevu, delovi 46. divizije NOVJ sukobili se sa oko 300 balista. Posle duže borbe neprijatelj je prinuđen na povlačenje ka obližnjim selima Godimiju i Plitkoviću. Gubici delova 46. divizije: 5 poginulih i 10 ranjenih boraca a neprijateljski nisu utvrđeni. Zarobljen je 1 balist.
- iz Beograda stigla na sremski Iront 5 udarna divizija NOVJ.
- 2/3. decembar — Jedinice 2. proleterske udarne divizije, uz sadejstvo 23. i 25. udarne divizije NOVJ, posle trodnevnih oštrih borbi protiv nemačke 104. lovačke divizije oslobodile Čačak. Neprijatelj je imao 250 mrtvih i 150 zarobljenih. Zaplenjeno: 2 minobacača. 10 p. mitraljeza. 100 pušaka, 6 kamiona, 10 motocikla i dosta druge opreme. Jedinice NOVJ su imale 4 poginula i 11 ranjenih boraca.
- Na liniji Turijak — Goveđak (kod Sjenice) jedinice 5. sandžačke udarne brigade 37. udarne divizije NOVJ napale nemačku motorizovanu kolonu. U tročasovnoj borbi one su uništile oko 200 kamiona i kola s raznim materijalom i zaplenile minobacač. 6 p. mitraljeza, automat, 5 pištolja i dosta drugog oružja, municije i opreme. Brigada je imala 1 poginulog i 2 ranjena borca.
- 3. decembar — Jedinice 25. udarne divizije NOVJ oslobodile Arilje i Ivanjicu.
- Jedinice 1. proleterskog udarnog korpusa NOVJ otpočele napad na neprijateljske položaje na liniji Ilok — s. Erdevik — s. Martinci. U žilavim borbama, vršeci protivnapad, neprijatelj je uspeo da zadrži svoje položaje, ali se sledećeg dana — zbog proboja 1. proleterske udarne divizije NOVJ na pravcu k. 134 (kod Erdevika) i njenog izbijanja na put s. Erdevik — s. Ljuba kao i zbog zauzimanja s. Erdevika od strane 11. udarne divizije — morao povući na celom frontu, pretrpevši osetne gubitke u ljudstvu i materijalu. Prema nepotpunim podacima, jedinice 1. proleterskog udarnog korpusa imale su 75 poginulih i 160 ranjenih boraca.
- Kod s. Markovice (blizu Čačka) 16. srpska brigada 25. udarne divizije NOVJ vodila jaku borbu protiv nemačkih snaga i pred noć ih odbacila ka pl. Ovčaru. Poginulo je 8 nemačkih vojnika, a 16. brigada je imala 4 mrtva i 12 ranjenih boraca.
- Jedinice 27. srpske brigade 46. divizije NOVJ i 2 kosovsko-metohijske NO brigade, uz sadejstvo jedne baterije topova, posle oštrih borbi uspele da iz Uroševca protečaju oko 2000 balista koji su, prethodnog dana, upali u grad sa pravca Kačanika i Gnjilana. Balisti su odbačeni ka pl. Zegovcu. uz gubitke od oko 200 poginulih.
- Na komunikaciji Požega — Užice (sada: Titovo Užice) — Ljubovija jedinice 45. divizije NOVJ, uz sadejstvo delova Užičkog NOP odreda, ubile 214 nemačkih vojnika i uništile 15 kamiona i 1 automobil.
- U pošumljenom predelu zvanom Poljana (između s. Vizića i s. Erdevika, kod Iloka), u borbi protiv nemačkih jedinica, poginuo komandant 8. crnogorske udarne brigade major Savo Mašković, narodni heroj.
- U Ivanjici formiran SK KPJ za srez moravički.
- 3/4. decembar — Na Kadinjači, u s. Dubu i u s. Kostojevićima (kod Titovog Užica) 24. srpska udarna brigada 45. divizije NOVJ vodila borbu protiv nemačkih snaga koje su se povlačile iz Užica ka Ljuboviji.
- 4. decembar — Kod s. Virova (blizu Arilja) i s. Krstača (kod Guče) jedinice 16. srpske brigade 25. udarne divizije i 6. srpske udarne brigade 2. proleterske udarne divizije NOVJ vodile borbu protiv oko 600 nemačkih vojnika koji su štitili povlačenje glavnine od Čačka ka Užicu (sada: Titovo Užice). Neprijatelj je imao 25 mrtvih, a jedinice NOVJ — 11 poginulih i 41 ranjenog borca.
- Iz s. Rogačice i s. Duba oko 3.000 nemačkih vojnika izvršilo napad ka s. Vardi (kod Titovog Užica). Posle oštre borbe protiv jedinica 24. srpske udarne brigade 45. divi-

zije NOV.) i Užičkog NOP odreda, koje su zatvarale ovaj pravac, neprijatelj je ovladao Jelovom gorom i s. Vardom.

— U Paraćinu izabran SNO odbor.

5. decembar — Nadirući za odsiupajućim neprijateljskim snagama, jedinice 1. proleterskog udarnog korpusa NOVJ oslobodile sela: Martince, Kuzmin. Kukujevce, Višnjićevo, Morović i Adaševce, kao i Sid, a sutradan i sela Vašicu. Batrovce i Lipovac. Neprijateljski gubici u ljudstvu i materijalu bili su znatni a zaplenjeno je: 1 tenk. 17 topova, 2 minobacača, 80 automatskih oruđa, 7 kamiona, 2 motocikla, 8 radio-stanica i dosta druge opreme i municije. Jedinice 1. korpusa su imale 161 poginulog i 481 ranjenog borca.
- Jedinice 17. udarne divizije NOVJ izvršile protivnapad na oko 3.000 nemačkih vojnika koji su prethodnog dana izbili na prostoriju s. Varda — Jelova gora (kod Titovog Užica). Posle oštre borbe odbacile su ih na komunikaciju Užice — Bajina Bašta. Neprijatelj je imao 130 mrtvih i 30 zarobljenih, a jedinice NOVJ 5 mrtvih i 42 ranjena.
- Na Krstaču (kod Požege) jedan nemački pešadijski puk napao položaje 16. i 18. srpske brigade 25. divizije NOVJ i u oštroj borbi zauzeo Krslac, razbivši 3. bataljon 16. srpske brigade i 2. bataljon 18. srpske brigade.
7. decembar — Jedinice 1. proleterske udarne divizije NOVJ. posle žestokih noćnih borbi, oslobodile s. Tovarnik (kod Sida). U tim borbama poginuo je, između ostalih, vršilac dužnosti komandanta bataljona u 3 proleterskoj krajiškoj udarnoj brigadi Mile Lati-novih, narodni heroj.
8. decembar — Na položaju Zlatarsko brdo — s. Halinovići (kod Sjenice) jedinice 5. sandžačke udarne brigade 37. udarne divizije NOVJ napale na oko 800 nemačkih vojnika i uspele da zauzmu deo neprijateljskog položaja. U toj borbi neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i ranjenih, a zaplenjena su: 2 p. mitraljeza. 4 automata, 3 pištolja i dosta drugog materijala. Brigada je imala 2 poginula i 7 ranjenih boraca.
9. decembar — U Jagodini (sada: Svctozarevo). na skupštini sreza beličkog, izabran SNO odbor.
- 9/10. decembar — Dva bataljona 24. srpsko udarne brigade 45. divizije i jedan bataljon 14. srpske udarne brigade 23. udarne divizije NOVJ napali Ljubovlju, koju su branili delovi nemačke 7. SS divizije Princ Eugen-. Napad nije uspeo, jer se neprijatelj uporno branio sa dobro utvrđenih položaja.
10. decembar — U Novom Sadu otpočela 1 pokrajinska konferencija JNOF-a Vojvodine. Trajala je tri dana. Izabrano je najviše političko telo Vojvodine: Izvršni odbor JNOF-a, sa predstavnicima Srema, Bačke, Banata i Baranje.
11. decembar — U rejonu Ljubovije jedinice 23. udarne divizije NOVJ ponovo napale delove nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«, Napad nije uspeo, jer se neprijatelj uporno branio u želji da očuva mostobran na desnoj obali r Drine radi izvlačenja svojih snaga iz rejona Užica (sada: Titovo Užice)
12. decembar — Jedinice 2. proleterske udarne divizije i delovi 18. srpske brigade 25. divizije NOVJ oslobodili Požegu posle dvodnevni borbi na padinama Blagaja i Krstača i na prilazima gradu protiv zaštitnih delova nemačkog 34. armijskog korpusa Nemačko jedinice su se povukle ka Užicu (sada: Titovo Užice).
13. decembar — U Kosovskoj Mitrovici. po odluci Operativnog Štaba NOV i PO za Kosovo i Metohiju. od dotadašnjeg Ibarr-kog NOP odreda i novih boraca formirana 6. kosovsko-motohljska NO brigada.
- 13/14. decembar — Na položaju s .Halinovići — Zlatarsko brdo— s. D. Goračići (kod Sjenice) jedinice 5. sandžačke udarne brigade 37. udarne divizije NOVJ izvršile neuspeo napad na nemačke snage. Neprijatelj je imao 45 mrtvih i više ranjenih, a jedinice NOVJ — 2 poginula i 6 ranjenih boraca. Zaplenjen je mitraljez, p. mitraljez, pištolj i 3.000 metaka.
14. decembar — Posle oštih dvodnevni borbi na liniji Devino brdo — Breza -- Dubnica (kod Sjenice) jedinice 22. udarne divizije NOVJ oslobodile Sjenicu, a nemačku brigadu »Angermiler« odbacile ka Prijepolju.
15. decembar — Kod s. Badovinaca i s. Balatuna (između Bijeljine i Bogatića) 17. udarna divizija i 17. udarna brigada 28. udarne divizije Južne operativne grupe NOVJ otpočele prebavljanje preko r. Drine u istočnu Bosnu (a završile do 17. decembra).

- Posle četverodnevni borbi 23. udarna divizija NOVJ zauzela mostobran nemački-7. SS divizije Princ Eugen- kod Ljubovije. Neprijatelj se povukao u pravcu Zvornika.
- 16. decembar** — Jedinice 2. proleterske udarne divizije NOVJ i Uzičkog NOP odreda oslobodile Užice (sada: Titovo Užice) posle borbe na prilazima gradu protiv zaštitnica nemačke 101-lovačke divizije. Neprijatelj se, uz gubitke od 8J mrtvih i oko 200 ranjenih, povukao u pravcu Višegrada. Gubici jedinica NOVJ: 5 mrtvih i 20 ranjenih boraca.
  - U Novom Sadu formirana Artiljerijska brigada 30. udarne divizije NOVJ.
  - U Arilju formirano Povereništvo KPJ za srez ariljski.
- 17/18. decembar** — U rejonu Kurjačice 45. divizija Južne operativne grupe NOV.T otpočela prebacivanje preko r. Drine u istočnu Bosnu (a završila 20. decembra).
- 18. decembar** — Deveta, 10. i 13. vojvodanska NOU brigada, preimenovane u 1, 2. i 3. brigadu Korpusa narodne odbrane i Ušle u sastav 7. divizije KNOJ-a.
- 19. decembar** — Kod Ljubovije 23. udarna divizija Južne operativne grupe divizija NOVJ otpočela prebacivanje preko r. Drine u istočnu Bosnu (a završila 20. decembra).
- 20. decembar** — U Istoku (kod Peći), od dotadašnjeg Istočkog NOP odn dy 1 novih boraca, formirana 8. kosovsko-metohijska NO brigada.
  - U Srem. Mitrovici formirana Artiljerijska brigada i 21. udarne divizije NOVJ.
  - U Jagodini (sada: Svetozarevo). na skupštini okruga pomoravskog, izabran ONC. odbor.
  - U oslobođenom Beogradu Narodno pozorište otvorilo sezonu premijerom ^Najezde, od sovjetskog pisca Leonida Leonova.
- 20/21. decembar** — U rajonu s. Vručevaca i s. Ogušla (blizu Gnjilana) iznenada napale jake snage balista dva bataljona 8. makedonske NO brigade i dva bataljona 17. makedonske NO brigade. Posle teške noćne borbe bataljoni su se povukli za Gnjilane.
- 23. decembar** — GS NOV i PO za Makedoniju naredio 15 korpusu NOVJ: da 41. i 12. udarna divizija. u sadejstvu s kosovsko-metohijskim jedinicama, preduzmu čišćenje i uništavanje balista na prostoriji između Preševa. Bujanovca i Gnjilana. Stab korpusa je istog dana naredio 41. i 42. diviziji da izvrše taj zadatak

Na jedinice 8. i 17. makedonske NO brigade i jedan bataljon 5 kosovsko-metohijske NO brigade u Gnjilanu napale jake snage balista i manji broj četnika. Posle tročasovnih uličnih borbi balisti su proterani iz grada. Goneći neprijatelja jedinice NOVJ oslobodile su sela Mališevo i Silovce.
- 24. decembar** — Jedinice 1. kosovsko-metohijske NOU brigade otpočele pokret iz Peći u pravcu Drenke radi čišćenja toga kraja od preostalih odmetnika.
- 25. decembar** — Kod s. Hutoša (blizu Priboja), posle dvodnevni borbi protiv dva nemačka bataljona. jedinice 5. sandžačke udarne brigade 37 udarne divizije NOVJ odbacile neprijatelja ka Priboju, nanevši mu gubitke od 75 mrtvih i ranjenih. Brigada je imala 3 poginula i 5 ranjenih boraca.

Između Bujanovca i Gnjilana. (isteći teren od balista. 41 divizija NOVJ zaplenila oko 450 pušaka. 6 mitraljeza i drugu ratnu opremu i nanela neprijatelju gubitke od preko 100 mrtvih.

  - Prema naredbi Operativnog štaba NOV i PO za Kosovo i Metohiju od 20. decembra, formirane komande pečkog. prizrenskog. uroševačkog, prištinskog i kosovsko-mitrovačkog vojnog područja.
- 27. decembar** — Kod Zvornika 25. divizija Južne operativne grupe NOVJ otpočela prelaz preko r. Drine. Prelaz je završen sutradan, čime je završeno prebacivanje Južne operativne grupe NOVJ (17, 23, 25. 28. i 45. divizije) iz Srbije u istočnu Bosnu.
  - U rejonu Gnjilana jedinice 5. kosovsko-metohijske NO brigade vodile borbu protiv balista, razbile ih i nanele im gubitke od 35 poginulih.
  - U Novom Sadu. ^u prisustvu preko 900 delegata iz Srema, Bučke. Banata i Baranje, otvoren I kongres Antifašističke omladine Vojvodine. Kongres je trajao do 31. decembra. Na njemu je doneta rezolucija u kojoj se kaže: upućivati sposobne mladiće u NOVJ, ulagati napore u obnovu zemlje, jačati bratstvo i jedinstvo naroda Jugoslavije.

30. decembar — U s. Slavniku (kod Lebana) formiran Kosovski partizanski bataljon.
31. decembar — U s. Kiš-Canju (u Mađarskoj), od pripadnika mađarske nacionalne manjine iz Vojvodine, formirana 15. vojvodanska NOU brigada »šandor Petefi«.
- Decembar — U Uroševcu formiran Gradski NO odbor, čiji su odbornici izabrani na skupovima građana.

